

INFORME ABITS 2018

**INFORME ANUAL SOBRE ELS SERVEIS I PROGRAMES QUE
COMPONEN L'AGÈNCIA PER A L'ABORDATGE INTEGRAL DEL TREBALL
SEXUAL (ABITS)**

SUMARI

1. ATENCIÓ DE PROXIMITAT A LA VIA PÚBLICA A LES TREBALLADORES SEXUALS	3
1.1. Descripció del Servei d'Atenció Socioeducativa (SAS).....	3
1.2. Atenció de proximitat a la via pública	3
1.3. Atenció integral a l'oficina del SAS	6
1.4. Abordatge del Servei d'Atenció Socioeducativa (SAS) en els casos de dones víctimes del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (TEH-FES)	21
2. ATENCIÓ A DONES QUE EXERCIXEN EL TREBALL SEXUAL EN ESPAIS TANCATS (LOCALS, CLUBS I PISOS)	23
2.1. Espais visitats.....	23
2.2. Atenció integral a l'oficina: dones ateses que exerceixen el treball sexual en espais tancats	24
2.3. Accés a drets.....	25
3. Serveis i recursos de formació i millora de l'ocupabilitat	34
3.1. Projectes de millora de les competències bàsiques socials i laborals.....	37
3.2. Projectes integrals d'ocupabilitat per a la millora de les capacitats sociolaborals	39
4. Altres projectes en marxa.....	46
4.1. Atenció social a dones en situacions d'urgències intermèdies i inclusió social	46
4.2. Atenció a la salut sexual i suport en les violències a dones que exerceixen el treball sexual.	47
4.3. Projecte d'accions adreçades al col·lectiu de dones trans* treballadores sexuals (DTTS)	48
5. TREBALL EN XARXA I COL-LABORACIÓ D'ABITS	49
5.1. Taula d'urgència de violència masclista a treballadores sexuals	49
5.2. Estudis, protocols i informes	50
5.3. Coordinació territorial	51
5.4. Col·laboració amb els serveis d'atenció a la salut sexual i reproductiva.....	51
5.5. Coordinació amb altres institucions, cossos policials, serveis municipals i entitats	52
5.6. Sensibilització i difusió.....	52
6. PRESSUPOST 2018	53

Aquest document incorpora la informació i les dades dels diferents projectes de l'Agència ABITS pel treball sexual de l'1 de gener de 2018 fins al 31 de desembre de 2018. L'Agència ABITS és un servei municipal adscrit a la Direcció de Feminismes i LGTBI de l'Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI de la Regidoria de Feminismes i LGTBI.

L'Agència ABITS ha estat desenvolupant un treball específic d'anàlisi, diagnòstic, intervenció directa i coordinació des de l'any 2006, que suposa una experiència acumulada de més de deu anys en l'abordatge del treball sexual a la ciutat de Barcelona.

Té com a **objectiu primordial** atendre les dones cis i les dones trans que exerceixen la prostitució a la ciutat de Barcelona i prioritàriament les que es troben en una situació d'especial vulnerabilitat d'una manera integral, global i coordinada, perquè puguin conèixer i exercir els seus drets en igualtat de condicions que qualsevol altra dona de la ciutat.

Actua d'acord amb **sis línies estratègiques d'intervenció**:

1. Coneixement de la situació.
2. Atenció a les dones que exerceixen treball sexual a la via pública.
3. Atenció a les dones que exerceixen treball sexual en espais tancats (locals, clubs i pisos).
4. Disseny i desplegament de programes per a la formació i la recol·locació sociolaboral.
5. Detecció de les víctimes del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i coordinació amb la Unitat contra el Tràfic d'Éssers Humans amb finalitat d'explotació sexual.¹
6. Coordinació d'actuacions d'àmbit institucional i comunitari.

¹ A finals del 2016 es va crear la Unitat contra el Tràfic de Persones que està adscrita a la Direcció de Feminismes i LGTBI i a la qual es deriva l'atenció de les persones en situació de tràfic detectades.

1. ATENCIÓ DE PROXIMITAT A LA VIA PÚBLICA A LES TREBALLADORES SEXUALS

1.1. Descripció del Servei d'Atenció Socioeducativa (SAS)

El SAS² és el servei específic que l'Ajuntament posa a disposició de les dones que exerceixen treball sexual a la ciutat de Barcelona, especialment per a les que ofereixen i negocien els serveis a la via pública. És un servei interdisciplinari que ofereix:

- Atenció de proximitat a la via pública, principalment als districtes de Ciutat Vella, Sant Martí/l'Eixample, les Corts i Sants-Montjuïc.
- Atenció integral, a l'oficina, de tipus social, psicològic, jurídic i de salut. A més, disposa d'una línia telefònica gratuïta (900 722 200) per a les persones ateses, i també d'unes hores d'atenció al servei sense cita prèvia (dijous, d'11.00 a 15.00 hores).

Durant el 2018 s'ha seguit promovent l'accés a drets de les treballadores sexuals, s'ha avançat en la identificació, prevenció i atenció de les violències i s'ha treballat per formalitzar i fer constar mitjançant denúncies les violències i les vulneracions de drets.

1.2. Atenció de proximitat a la via pública

L'equip de professionals³ del SAS realitza contactes de proximitat i intervencions educatives a la via pública, amb l'objectiu d'acostar-se a les necessitats de les dones, donar resposta per assolir les seves prioritats, així com fer intervenció comunitària a l'espai de carrer:

- Durant el 2018 s'han fet 5.135 **contactes**⁴ amb dones. S'entén per contacte l'apropament d'una professional de l'equip a una treballadora sexual a l'espai públic executant alguna interacció, que pot ser només una salutació, conversa o entrega de material profilàctic. Cal tenir en compte que amb una mateixa dona es poden fer diverses atencions.
- S'han dut a terme 12.363 **intervencions educatives**. Les intervencions educatives se centren en la promoció dels drets de les dones i són espais d'interacció entre una de les professionals del servei i una dona que exerceix el treball sexual amb l'objectiu de poder promoure l'empoderament i l'autonomia en la dona, així com donar suport per assolir les seves prioritats. Les intervencions educatives poden generar demandes a curt, mitjà o llarg termini o intervencions d'assessorament puntuals o de contenció emocional en un moment que la dona necessiti algú que l'escolti, però no necessàriament es genera una demanda.

Les intervencions educatives a la via pública han disminuït lleugerament respecte al 2017 (12.363 el 2018 per 12.891 el 2017). El 70,66% d'aquestes intervencions educatives es duen a terme al districte de Ciutat Vella (37,22% en horari diürn i 33,45% en horari nocturn), però cal tenir en

² L'entitat prestatària d'aquest servei durant el 2018 ha estat Surt - Fundació de Dones.

³ És un servei integrat per diferents professionals de l'educació social, treball social, psicologia, salut, i àmbit jurídic.

⁴ Durant l'any 2018, la forma de registre ha variat, si aïllem la xifra de contactes de la d'intervencions educatives. Per tant, no es pot fer una comparativa respecte al 2017, que aglutinava en un sol indicador la suma de contactes i d'intervencions educatives.

compte que és la zona on es fan més sortides; un 17,20% al districte de les Corts; un 12,12% a Sant Martí - Vila Olímpica i el 0,02% restant al districte de Sants-Montjuïc (una sortida a la Zona Franca). S'ha mantingut com a eix principal de la intervenció a carrer **la promoció dels drets de les persones**, i posar la dona en el centre per tal que ella pugui decidir en funció dels seus potencials i vulnerabilitats.

Respecte a la mitjana de dones que observem a la via pública per sortida, podem dir que augmenten considerablement a Vila Olímpica - Front Marítim, tot i que cal tenir en compte que en aquesta zona s'han adaptat els dies i horari de les sortides als moments en què hi ha més presència de dones. A la zona de les Corts, la mitjana de dones observades per sortida es manté estable, al districte de Ciutat Vella, a la zona del carrer d'en Robador i ronda de Sant Antoni, hi ha una lleugera disminució tant en horari diürn com nocturn, i a la zona de la Rambla en horari nocturn s'observa una disminució considerable. La mitjana del total de dones al districte de Ciutat Vella en horari nocturn ha disminuït, i ha tornat a un nombre similar al de l'any 2016.

PRESENCIA DE DONES A CARRER: MITJANA PER SORTIDA				
	2016	2017	2018	
Ciutat Vella en horari diürn	48	40	38	↓
C/ Robador i rda. de Sant Antoni en horari nocturn	No es té la dada disgregada per zones	26	22	↓
Rambla en horari nocturn		42	34	↓
Total Ciutat Vella en horari nocturn	59	68	56	↓
Les Corts	37	37	38	↑
Sant Martí - Vila Olímpica	15	18	30	↑

Necessitats i demandes recollides a la via pública

A continuació es mostra el recull quantitatiu de l'abordatge de drets i la comparativa amb l'any anterior:

TEMES TRACTATS A LA VIA PÚBLICA EN PERCENTATGE (%)	2016	2017	2018
Dret a la salut	44,88%	28,53%	19,69%
DRETS SEXUALS	0,00%	0,00%	7,11%
DRET A L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ	8,94%	7,09%	4,07%
DRETS ECONÒMICS I LABORALS	18,84%	23,02%	33,34%
DRET A L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA	10,17%	6,42%	3,26%
DRETS DE CIUTADANIA I LLIURE CIRCULACIÓ	6,20%	6,77%	3,59%
DRET A LA INTEGRITAT FÍSICA, PSICOLÒGICA I MORAL	0,00%	0,00%	12,73%
DRET A UNA VIDA LLIURE DE VIOLÈNCIA MASCLISTA	2,29%	6,67%	6,50%
DRET A LA INFORMACIÓ	4,83%	6,41%	7,74%
ALTRES	3,86%	15,10%	1,99%

Els canvis de sistematització en la informació realitzats el 2018⁵ han fet que el dret més abordat hagi estat el de **drets econòmics i laborals** amb un 33,34%, i el treball sexual ha representat un 22,79%.

En segon lloc, hi trobem el **dret a la salut** amb un 19,69% que inclou, per ordre de temàtiques més abordades: l'autocura / salut integral, accés al sistema de sanitat pública (atenció sanitària), tràmits de TSI, consum d'alcohol o drogues, atenció psicològica i salut mental.

Els tercers temes més abordats en les intervencions a l'espai públic estan relacionats amb el **dret a la integritat física, psicològica i moral**, dades que s'han recopilat per primera vegada el 2018. En concret, s'han tractat el dret al temps lliure/descans i a l'oci/participació comunitària, la xarxa de suport (família, amistats, companyes...), el racisme o xenofòbia i la integritat moral.

En quart lloc trobem el **dret a la informació** amb un 7,74% sobre el total de temes tractats i que inclou informació/cites al SAS, així com informació d'altres serveis i recursos públics i privats on poden acudir les dones per poder fer efectiu el seu accés a drets.

Finalment, cal destacar que en relació amb el **dret a una vida lliure de violència masclista**, aquest any es disposa de la classificació de la tipologia de violències abordades amb les dones, i la més tractada a la via pública és la violència comunitària (un 28,42% dels temes tractats relacionats amb violències tenen a veure amb aquesta tipologia), seguida de l'estigmatització amb un 16,09%, la violència de clients amb un 12,63%, la violència entre treballadores sexuals amb un 10,93%, TEH-FES/exploitació sexual amb un 10,14% i LGTBI-fòbia amb un 2,98%.

Intervenció comunitària a la via pública

Durant les sortides a la via pública també es fa intervenció comunitària amb l'objectiu d'incidir en una millora de la qualitat de vida de les treballadores sexuals, apropant-los diverses qüestions relacionades amb els drets que tenen com a treballadores i com a ciutadanes. Després de fer una observació i detecció de necessitats, l'equip ha prioritzat les intervencions següents:

- Tallers oferts pels PIAD, adaptats a usuàries del SAS: Curs d'autodefensa i el taller "Adiós amores perros". S'ha adaptat el lloc, l'horari, la durada, l'idioma i la temàtica d'aquests tallers per tal que hi poguessin participar usuàries del SAS.
- Taller d'autocura dissenyat per les professionals del SAS.
- Càpsules (in)formatives de curta durada adaptades a les necessitats de cada territori i en les diferents franges horàries per poder treballar al carrer. Les temàtiques proposades giren entorn de la higiene, mètodes anticonceptius i la salut sexual, com ara demanar atenció sanitària al CAP, diferents tipus de violències i què cal fer davant d'aquestes, vulneració de drets i denúncia, targetes informatives de què cal fer en cas d'emergència segons la zona de treball (hospital més pròxim, telèfons d'emergències, importància de sol·licitar informes

⁵ El 2018 s'ha incorporat l'apartat de "Drets sexuals" (fins a aquest any la majoria de demandes relacionades amb aquest tema es recopilaven en el "Dret a la salut", ja que moltes estaven relacionades amb la salut sexual i reproductiva). A més, també s'ha afegit el "Dret a la integritat física, psicològica i moral", ja que es detectava que eren temes abordats que no es podien recopilar en cap dels ítems que teníem; i s'ha detallat la tipologia de violències que s'aborden.

Quant a l'apartat de "Drets econòmics i laborals", s'hi ha afegit el treball sexual, per diferenciar les demandes relacionades amb millora de l'ocupabilitat i les que tenen relació amb el treball sexual pròpiament (com per exemple, la disminució de la clientela i d'ingressos o la falta de condicions laborals).

mèdics en cas de rebre alguna agressió...), informació sobre la xarxa metropolitana de transport públic...

- Informació i difusió per promoure la participació comunitària: recursos, serveis, formacions, activitats d'oci, culturals i comunitàries... que es creu que podien ser d'interès per a les dones. Aquest any, com a novetat, s'ha sortit a la via pública amb algunes entitats de la ciutat de Barcelona per fer difusió dels recursos que ofereixen. Concretament, s'ha col·laborat amb SOS Racisme, la Creu Roja i la Fundació SURT.
- Atenció especialitzada: les juristes i les psicòlogues del SAS han fet sortides a la via pública per acostar aquests serveis a les dones i respondre dubtes concrets.
- Celebració de dies assenyalats i festius de la ciutat, durant els quals s'han portat materials que convidessin a la reflexió. Cal destacar el treball comunitari el dia de Sant/a Valentí/ina i Sant/a Jordi/ina amb la temàtica de l'amor romàntic, el 8 de març, fent difusió de la vaga feminista i la manifestació, el 25 de novembre, contra la violència masclista i fent difusió de la manifestació, i el dinar de celebració de Nadal al SAS.

1.3. Atenció integral a l'oficina del SAS

L'any 2018 s'han atès un total de **438 dones a l'oficina**, xifra que es manté estable respecte a l'any anterior.

	2016	2017	2018	Variació
Dones ateses a l'oficina	355	440	438	-0,45%
Acompanyaments	953	1073	1009	-5,96%
Dones acompanyades	- ⁶	931	956	2,69%
Tractament terapèutic	61	91	101	10,99%
Assessorament jurídic	142	162	153	-5,56%

El 2018 **va disminuir lleugerament el nombre d'acompanyaments** respecte al 2017, de 1.073 el 2017 a 1.009 el 2018. En canvi, el nombre de dones acompanyades ha augmentat lleugerament, i ha passat de les 931 el 2017 a 956 el 2018, la qual cosa ha suposat un increment del 2,69%. Les professionals del SAS fan ús dels acompanyaments com una eina per apropar-se a les dones en un context diferent al de la dinàmica de carrer o oficina i per poder abordar aspectes en relació amb la seva situació i les possibles vulneracions que han patit o estan patint actualment, així com enfortir el vincle. També permet que la dona conegui nous recursos del territori i se'n pugui fer una derivació reeixida, assegurant l'arribada als diferents serveis i recursos i que el primer contacte sigui una experiència positiva.

Els acompanyaments que es fan per part de les treballadores i educadores socials principalment estan relacionats amb els drets sexuals i reproductius (acompanyaments al servei de ginecologia Apropa't) i amb el dret a la salut (tràmits per activar la targeta sanitària, primers acompanyaments al CAP per assegurar un bon vincle, acompanyaments mèdics d'urgència i després de patir agressions...). Fent la comparativa amb l'any anterior, destaca l'increment de dones acompanyades per temàtiques relacionades amb els drets econòmics i laborals (s'ha passat d'acompanyar 47 dones a recursos o serveis relacionats amb l'accés a aquest dret a 93 durant el 2018), drets de ciutadania i lliure

⁶ Aquesta dada no es recollia durant el 2016.

circulació (s'han acompanyat 81 dones l'any 2018 en comparació amb les 34 del 2017), dret a la integritat física, psicològica i moral (4 dones el 2017 i 35 el 2018) i dret a una vida lliure de violències masclistes (9 dones el 2017 i 53 dones el 2018).⁷ En canvi, hi ha hagut un descens significatiu de dones acompanyades per temàtiques relacionades amb el dret a la salut (141 dones el 2018 en comparació amb 218 el 2017).⁸ Pel que fa a atenció jurídica, els acompanyaments que es fan principalment són amb l'objectiu de fer observació de possibles vulneracions de drets i assessorament a les dones en procediments judicials, en els quals les dones són part, com a denunciades i/o investigades o denunciants/perjudicades, i per interposició de denúncies davant dels Mossos d'Esquadra. Des de l'atenció psicològica, la majoria d'acompanyaments que es fan tenen relació amb el dret a la salut, fet que torna a posar de manifest, d'una banda, la freqüència i la importància de les demandes relacionades amb la salut integral i, de l'altra, la necessitat de treballar la (re)vinculació amb el sistema de salut pública, especialment pel que fa a la salut mental.

El nombre de dones que van rebre tractament terapèutic va augmentar un 10,99% (91 el 2017 i 101 el 2018, de manera que s'acumula un important augment en els últims anys) **i les que van rebre assessorament jurídic van ser 153**, xifra que suposa una lleugera disminució de dones respecte a l'any anterior en el qual es van atendre 162 dones.

Perfil de les dones ateses

Pel que fa al perfil de les 360 dones amb expedient actiu en acabar l'any 2018:⁹

Eren majoritàriament **dones migrades (90,28%)**, provinents **d'Àfrica en un 51,67%** (principalment de Nigèria, que representa un 45,28%), **Amèrica Llatina en un 25,28%** (en què destaca un 6,94% provinents de Colòmbia i un 4,23% de l'Equador) **i de l'Europa de l'Est en un 12,50%** (principalment les originàries de Romania que representen un 7,22%). Comparant les dades amb les de l'any anterior, s'observa que la proporció de dones migrades i autòctones es manté estable, amb un lleuger increment de la proporció de dones ateses originàries de Nigèria, un augment significatiu de les dones originàries d'Amèrica Llatina (representen un 25,28% el 2018 i un 19,72% el 2017), i destaca l'increment de dones originàries de Colòmbia que passen d'un 3,38% el 2017 a un 6,94% el 2018. Els motius de l'increment de dones originàries de Colòmbia els podem trobar, d'una banda, en l'augment de derivacions rebudes al SAS en què hi ha una incidència important de dones llatinoamericanes que exerceixen en clubs i pisos i, d'altra banda, en una presència important de dones migrades des de Colòmbia que arriben aquest any a l'Estat espanyol i al servei. Les dones originàries de l'Europa de

⁷ L'any 2018 s'ha continuat treballant en la detecció, identificació i intervenció en els casos de violències patides per les dones a les diferents esferes de la seva vida, amb l'objectiu de garantir els drets bàsics i evitar la seva vulneració. L'augment dels acompanyaments vinculats a aquest dret es considera que tenen relació amb aquesta tasca que facilita que les dones identifiquin més les vulneracions que pateixen. A més, el fet de detallar la tipologia de violències també ha fet que es classifiquessin segons tipologia de violències acompanyaments que durant l'any 2017 es vinculaven a l'accés a la justícia (acompanyaments a comissaria i a la Ciutat de la Justícia per denúncies relacionades amb violències masclistes).

⁸ La disminució dels acompanyaments relacionats amb la salut pot estar vinculada al fet que la gestió de TSI va disminuir durant el 2018, i molts dels acompanyaments relacionats amb el dret a la salut estan vinculats amb l'activació de la TSI i la vinculació amb el CAP de referència. També amb el treball realitzat en l'àmbit educatiu, tant a l'oficina com al carrer, que permet a les dones efectuar determinades gestions de manera més autònoma en comparació amb l'any 2017.

⁹ Les dades corresponen a les dones que s'han atès durant el 2018 i que tenien l'expedient encara obert el 31 de desembre de 2018, és a dir, que tenien un pla de treball actiu i que havien estat ateses a l'oficina del SAS durant el segon semestre de l'any.

l'Est disminueixen significativament i passen d'un 19,44% el 2017 a un 12,50% el 2018. En aquest sentit, cal destacar que les dones originàries de Romania han passat de representar un 14,93% el 2017 a un 7,22% el 2018, de manera que tornen a una proporció similar a la del 2016 en què representaven un 5,70%. Les dones d'origen romanès actualment les atensem principalment a la via pública; no necessiten accedir a l'atenció a l'oficina perquè la majoria fa molts anys que viuen a la ciutat i tenen un grau d'autonomia elevat. Finalment, cal ressaltar que tot i que el nombre de dones d'origen romanès ateses a les oficines del SAS ha disminuït, sí que han augmentat en atenció jurídica (passen de representar el 3,7% al 5,9%) i s'han mantingut estables en atenció psicològica.

La franja d'edat més representada segueix sent la dels **26 als 35 anys** (amb un 37,5% de dones actives). La segona franja d'edat més significativa és de 18 a 25 anys amb un 25,56%. Comparant les dades amb l'any passat, el nombre de dones actives de més edat disminueix i augmenta el nombre de dones treballadores sexuals més joves.

Un 86,95% eren dones cisgènere (313 dones), 12,22% dones transsexuals (44 dones) i 0,83% homes (3 homes). Aquestes xifres confirmen l'augment percentual i en nombres totals de les dones transsexuals ateses al SAS que ja es va detectar en relació amb les dades del 2017, que va passar d'un 7,3% d'aquell any a un 12,22% d'aquest 2018.

Eixos d'intervenció

L'atenció integral que ofereix el SAS des de l'oficina se centra en tres eixos d'intervenció:

1. Atenció individual: plans de treball individualitzats

L'atenció individual de les dones ateses es basa en la definició d'itineraris personals tenint en compte les necessitats de cada dona, la detecció, atenció i prevenció de vulneracions de drets o violències i l'oferta de recursos i propostes d'actuació per garantir el seu accés a drets.

Des del SAS s'ofereix atenció social, suport psicològic i atenció jurídica. A més, també es dona informació a les dones sobre altres recursos i serveis, públics i privats, i, si es considera oportú, es fa la derivació pertinent segons les necessitats de cada dona.

2. Treball en xarxa

L'altre eix d'intervenció és el treball en xarxa, que té com a objectiu principal vehicular i derivar la dona al sistema de serveis generalistes i de proximitat, a través de les coordinacions i interaccions amb la xarxa de recursos públics i privats i la coordinació institucional, interprofessional i amb les entitats.

Durant l'any 2018 s'han realitzat **9.904 coordinacions**, i ha augmentat un 20,6% en comparació amb l'any passat, durant el qual se'n van fer 8.212. Quasi la meitat de les coordinacions es van portar a terme amb entitats del tercer sector, i van representar un 45%, seguides dels centres d'atenció sanitària i els serveis municipals, que representen cada un aproximadament un 17% del total, i els centres de serveis socials un 13,78%. Les coordinacions amb entitats i serveis d'altres municipis han representat un 5,1% del total, de manera que les xifres s'han mantingut estables respecte al 2017.

S'han dut a terme **390 derivacions** a les entitats que componen la xarxa de recursos. En comparació amb l'any anterior, s'ha mantingut estable. Del total de derivacions efectuades, un 92% es fan dins de la xarxa de recursos del municipi de Barcelona, i les derivacions a altres municipis augmenta

lleugerament i representa un 7% (7 en total) respecte al 2% de l'any anterior. Aquest augment es deu al volum de dones ateses que viuen fora de l'àrea metropolitana i que treballen a Barcelona.

Finalment, cal destacar el treball en xarxa mitjançant la participació del SAS en reunions, taules i circuits de coordinació, jornades de formació, etcètera.

3. Treball grupal i comunitari

El treball comunitari està enfocat a fomentar l'empoderament de les dones, facilitant informació sobre la ciutat i l'accés als recursos disponibles per a la ciutadania, per tal que millorin el seu grau d'autonomia, així com ampliar la seva xarxa social i relacional, mitjançant l'organització d'activitats d'oci i d'integració comunitària. **Durant el 2018 s'ha seguit posant un èmfasi especial en les activitats comunitàries**, organitzant diferents sortides amb l'objectiu de consolidar els vincles amb les dones i els seus fills/filles, oferir espais de treball comunitari, d'oci, de vegades afavorir un espai familiar, de xarxa de suport, i creant un espai de confiança i solidaritat.

En medi obert s'han abordat diferents temàtiques: identificació i prevenció de violències masclistes, promoció de l'accés a drets i detecció de possibles vulneracions, accés al sistema sanitari públic, drets sexuals i reproductius, dret a la informació... a partir dels interessos i les necessitats de les dones.

Des de l'atenció psicològica es promou la intervenció comunitària dirigida especialment a qüestions com ara promoció de la salut psicosocial, prevenció de les violències, informació sobre els seus drets, treball intercultural i coneixement de l'entorn, serveis i recursos. També s'han dut a terme dues intervencions grupals, un grup de biodansa i un d'artteràpia.

Des d'aquesta mirada comunitària, el servei també va prendre part de diferents espais de coordinació, formació i sensibilització a professionals entre serveis i entitats de la ciutat de Barcelona. Específicament: Circuit Barcelona contra la Violència Masclista i circuits territorials als districtes de Ciutat Vella, Sant Martí, les Corts i l'Eixample; Taula Interinstitucional de TEH-FES; Taula de Salut Mental del Districte de Ciutat Vella; Taula de Salut i Treball Sexual; taules d'urgència per violència masclista i treball sexual; Grup de Treball de l'Agència ABITS de salut sexual i reproductiva. També es va presentar el SAS a d'altres serveis per poder establir un treball en xarxa, es van fer presentacions per persones que es van interessar pel servei (principalment estudiants de graus superiors o universitaris de l'àmbit social i de violències masclistes) i es van rebre dues estudiants en pràctiques, ambdues del grau universitari d'Educació Social de la Facultat Pere Tarrés.

Finalment, des del SAS també es va assessorar professionals d'altres serveis i entitats en relació amb les persones que exerceixen el treball sexual. El 2018 se'n van fer 93, xifra que suposa un augment del 66% respecte al 2017. Dels 93 assessoraments, 76 van ser a serveis de Barcelona (81,72%).

Necessitats i demandes recollides a l'oficina¹⁰

TEMES TRACTATS A L'OFICINA EN PERCENTATGE (%)	2016	2017	2018
Dret a la salut	24,06%	21,64%	18,59%
DRETS SEXUALS			8,16%
DRET A L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ	10,25%	8,77%	5,94%
DRETS ECONÒMICS I LABORALS	25,95%	32,25%	22,46%
DRET A L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA	16,11%	14,15%	7,85%

DRETS DE CIUTADANIA I LLIURE CIRCULACIÓ	11,64%	9,94%	7,40%
DRET A LA INTEGRITAT FÍSICA, PSICOLÒGICA I MORAL			11,40%
DRET A UNA VIDA LLIURE DE VIOLENCIA MASCLISTA	2,73%	3,70%	9,02%
DRET A LA INFORMACIÓ	7,97%	5,46%	8,58%
ALTRES	1,29%	4,10%	0,61%

Les temàtiques que més s'han abordat durant el 2018 a l'oficina segueixen estan relacionades amb els **drets econòmics i laborals, que representen un 22,46%** i proporcionalment han disminuït respecte al 2017 que representaven un 32,25%. El segon tipus de demandes més sol·licitades continuen sent les relacionades amb el **dret a la salut que representen un 18,59%**. Aquestes demandes han disminuït a escala proporcional (el 2017 representaven un 21,64%), tot i que cal tenir en compte que els drets sexuals representen un 8,16% de les demandes de l'any 2018, i anteriorment la majoria d'aquestes demandes estaven recopilades en el dret a la salut (atenció ginecològica, prevenció de ITS...). El tercer tipus de necessitats està relacionat amb la **integritat física, psicològica i moral que representa un 11,40%**, i que fins a aquest any no es recopilaven de manera específica.

1. Drets econòmics i laborals

Les temàtiques més tractades relacionades amb els drets econòmics i laborals tenen relació amb la cobertura de necessitats bàsiques, l'accés a serveis socials, la inserció laboral al mercat de treball formal i el treball sexual (condicions de treball, ingressos...).

Des del SAS s'afavoreix l'accés de les dones als serveis socials, mitjançant la vinculació de les dones amb els serveis socials bàsics del seu territori, ja que l'accés als diferents recursos és molt més directe i poden atendre la situació de la dona de manera integral. El seguiment posterior que es fa des del SAS en coordinació amb els serveis socials procura que les dones millorin les seves condicions de vida, es vinculin al territori i facilita que el procés d'autonomia que inicien evolucioni positivament.

A més, se segueix treballant per informar les dones i donar-los suport en cas que ho necessitin, per tal que puguin accedir a prestacions com la renda garantida, PNC, RAI...

Des del SAS també es gestionen ajuts econòmics per a la cobertura de necessitats bàsiques fins que la dona està vinculada a CSS o en el cas de dones que tenen dificultats per accedir als serveis socials perquè no tenen cap document que les acrediti o per la impossibilitat d'empadronar-se, o quan tenen alguna urgència. Els ajuts econòmics de què disposa el SAS, tramitats per l'agència ABITS, es divideixen en dos tipus: els considerats ajuts urgents puntuals i els ajuts econòmics nominals. Els primers són de caràcter peremptori i són utilitzats per cobrir despeses de caràcter urgent, puntual i de baix valor econòmic, com ara medicació, transport, taxes administratives, inscripcions a formacions, etcètera. Els ajuts nominals són de caràcter no urgent i sempre estan directament vinculats als objectius i les accions del pla de treball de la persona beneficiària en el SAS. Es destinem a sostenir processos personals llargs i poden ser per a transport, alimentació, lloguer puntualment si no estan coberts pels serveis socials.

Ajuts urgents puntuals

Durant l'any 2018 s'han tramitat un total de 106 ajuts econòmics urgents i l'import total ha estat de 2.564,87 euros, xifra que suposa un descens del 60,01% en l'import, i ha disminuït també el nombre d'ajudes tramitades en un 54,11%. Cal remarcar que durant aquest any s'ha posat un èmfasi especial

en la previsió dels plans de treball a mitjà termini, amb la qual cosa ha millorat la planificació i han disminuït les urgències. A més, també s'han incrementat les derivacions a serveis socials, cosa que ha tingut un impacte en la disminució de la necessitat de les dones de rebre ajudes econòmiques per part del SAS.

La major part de les ajudes econòmiques d'urgència (62,26%) s'ha destinat a cobrir despeses relacionades amb el pagament del transport públic, principalment per garantir l'accés a l'educació i la formació així com garantir l'assistència a les cites i les entrevistes que la dona pugui tenir programades. Les ajudes puntuals per a manutenció i medicació suposen el 7,55% i l'8,49% del total d'ajudes d'urgència, respectivament, i estan destinades a garantir la cobertura de necessitats bàsiques de les dones en situacions sobrevingudes. En aquest sentit, es pretén garantir la cobertura dels drets econòmics i laborals i l'accés a la salut de les dones mentre no s'iniciïn altres accions més permanents, com la vinculació al centre de serveis socials de referència o la gestió d'ajudes de caràcter nominal.

Ajuts econòmics nominals

En relació amb les demandes d'ajuts econòmics nominals, el 2018 s'han fet 92 ajuts, xifra que s'ha mantingut estable respecte a l'any passat que se'n van fer 91. En canvi, pel que fa a l'import hi ha hagut un descens considerable del 28,82% (20.153,10 euros el 2017 en comparació amb els 14.344,27 euros del 2018). Aquest fet respon a la tramitació preferent d'ajuts econòmics de caràcter nominal amb una temporalitat molt definida i sempre amb l'orientació a la vinculació amb serveis generalistes, principalment centres de serveis socials, que es puguin fer càrrec de les necessitats de la dona amb altres terminis, imports i amb un ventall més ampli d'ajudes econòmiques.

La distribució de les ajudes es concentra principalment en les destinades a transports urbans (58,87%); en segon lloc, medicació (6,93%) i, en tercer lloc, hi trobem els ajuts relacionats amb documentació (6,06%) per tal de garantir l'accés a drets de ciutadania i lliure circulació en processos jurídics assessorats i atesos per part de les advocades del servei. Destaquem la baixa incidència en la tramitació d'ajuts per facilitar l'accés a habitatge durant aquest any 2018 en contraposició a la tendència d'anys anteriors en què es tractava d'un dels conceptes amb més presència en els ajuts econòmics de caràcter nominal. Això respon al fet que el paper del SAS ha estat donar suport a les dones per accedir i conservar un habitatge digne mitjançant recursos com centres de serveis socials que disposen d'una cartera de serveis amb més diversitat i possibilitats en relació amb aquest dret.

En relació amb el perfil de dones perceptores d'aquestes ajudes, destaquen les dones procedents de Nigèria, no solament perquè és el col·lectiu més nombrós en relació amb el total de dones ateses pel SAS, sinó també per la situació d'especial vulnerabilitat en la qual es troben, unit a les dificultats d'accés a les prestacions del sistema de protecció social. La gran majoria d'elles resideix en municipis fora de Barcelona, la qual cosa dificulta la coordinació amb els centres de serveis socials responsables de donar-los l'atenció social; moltes d'aquestes dones tenen indicadors de ser víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual, cosa que les deixa en una situació de vulnerabilitat econòmica severa; i sovint són dones que no disposen de cap tipus de documentació identificativa.

Tal com ja s'ha mencionat anteriorment, per garantir el dret a un habitatge digne, es prioritza el treball en coordinació amb serveis socials per tal que les dones puguin participar en diferents convocatòries per a l'adjudicació d'habitatge de protecció oficial; així mateix, se'ls ofereix suport per

poder aconseguir un habitatge de manera autònoma o utilitzant la seva xarxa social quan això és possible. Finalment, també es treballa de manera coordinada amb entitats privades de la xarxa que disposen de recursos d'habitatge. Altres demandes arriben per part de les dones que es troben sense llar: en aquests casos, es treballa en coordinació amb el Servei d'Inserció Social.

Els temes tractats en relació amb l'aspecte laboral inclouen millora de l'ocupabilitat, accés al mercat laboral formal, prestacions d'atur, discriminacions per accedir a una feina (sobretot per transfòbia o situació administrativa irregular), etc. Per garantir el dret d'accés al mercat laboral formal i de la millora de l'ocupabilitat d'aquelles dones que ho volen, independentment de la seva situació administrativa, s'informa les dones de les possibilitats que tenen, així com dels diferents serveis i entitats que les poden atendre, per a la qual cosa es fan les derivacions i coordinacions necessàries amb els recursos de la xarxa, tant de serveis generalistes com de projectes específics per a treballadores sexuals.

Cal esmentar les atencions relatives al **Pla d'ocupació que a finals d'any s'ha desenvolupat gràcies a un acord entre l'Agència ABITS i Barcelona Activa** amb l'objectiu que un grup de dones ateses pel SAS pugui optar a regularitzar la seva situació administrativa mitjançant l'arrelament social gràcies a la seva participació en plans d'ocupació específics durant l'any 2019.

Finalment, cal destacar que aquest any s'ha visibilitat dins dels drets econòmics i laborals el treball sexual com un dels ítems, i s'ha recopilat bàsicament informació sobre la disminució dels ingressos i la manca de condicions en l'exercici de l'activitat.

2. Dret a la salut

Des del SAS es treballa el dret a la salut entès com a benestar físic, emocional i social i no només com a absència de malaltia, i es tracta dins d'aquest dret l'atenció sanitària, l'autocura/salut integral, l'atenció psicològica, la salut mental, i el consum d'alcohol i drogues.

El paper del SAS és molt important en la mesura que es garanteix i es facilita el dret a la salut a dones que no poden accedir a l'atenció sanitària per la via ordinària, i se'ls ofereix un acompanyament en el procés de **vinculació al sistema sanitari** públic. Garantir que les persones usuàries disposen de targeta sanitària i saben com accedir als serveis sanitaris sempre és una prioritat per facilitar l'accés a la salut. A més, el tràmit de la targeta sanitària individual (TSI) és la principal via d'entrada al servei per a aquelles dones que no han estat ateses en cap recurs anteriorment. En conseqüència, la tramitació de la TSI té una importància molt rellevant, ja que millora l'accés a drets a dones que no han vingut mai a l'oficina i els dona a conèixer el SAS i el sistema sanitari públic i, per tant, els obre la possibilitat d'accedir a altres drets fonamentals.

Durant el 2018, des del SAS s'han tramitat un total de 48 TSI, i s'ha detectat una disminució important respecte a l'any 2017 en què se'n van tramitar 130 (xifra que suposa un descens del 63,1%). El motiu el podem trobar en una menor presència de dones noves al carrer que necessiten accedir per primera vegada al sistema públic de sanitat, de manera que aquest 2018 s'ha centrat la tasca principalment en el sosteniment de processos de salut. La principal procedència de les dones a les quals se'ls ha facilitat l'accés al dret a la salut és Romania, amb un 38,3% de les tramitacions de targetes sanitàries, seguides de les de Nigèria amb un 34,04%.

De les dones ateses el 31 de desembre de 2018, un 96,11% tenien targeta sanitària, una proporció que es manté estable en els últims anys, amb un lleuger augment.

Dins del dret a la salut, l'**atenció psicològica** del SAS s'aborda des dels eixos següents:

- **Salut integral:** S'han treballat 237 demandes amb un total de 84 dones, la qual cosa suposa un 24,5% del total de les demandes ateses des d'atenció psicològica. L'autocura/salut integral ha estat la demanda més freqüent dins d'aquest eix, seguides de les relacionades amb salut mental, salut en dèficit i consum de substàncies. En concret, s'han tractat temàtiques com ara l'alimentació i hàbits de somni/insomni, pèrdua de la motivació per a qualsevol activitat física, d'oci i relacional, necessitat de tenir espais d'autocura personal i prioritzar-los; la simptomatologia ansiosa depressiva, tenint en compte que aproximadament un 45% de les dones que reben atenció psicològica viuen o han viscut situacions que les han portat a desenvolupar afectacions mentals, com per exemple el trastorn per estrès posttraumàtic; acompanyament emocional en casos de malalties de diversa naturalesa, ja que la dimensió corporal es veu afectada pel patiment psicològic, i són freqüents els trastorns psicossomàtics; i problemàtiques d'addicció i patologia dual.

En els casos que es considera adient, es realitzen derivacions, coordinacions i acompanyaments a diferents serveis de la xarxa de salut mental i d'addicions per tal que les dones puguin rebre tractament psicofarmacològic o psicològic adequat al seu estat de salut. Tot i així, s'observen dificultats per vincular-se amb alguns d'aquests serveis, i cal una millora en la coordinació entre professionals, de manera que es pugui tenir en compte les dificultats de vinculació i la situació concreta de la dona des d'una mirada transcultural i de gènere.

- **Violències masclistes:** S'ha treballat a través de 220 demandes amb un total de 78 dones, la qual cosa suposa un 22,8% del total de les demandes ateses des d'atenció psicològica. Dins de les demandes per situacions de violència, la **violència masclista exercida per la parella/exparella** representa un 23,2% de les demandes, i, en la majoria dels casos, és necessari un acompanyament a la dona per tal que pugui identificar-la. En les narratives més freqüents apareix un alt percentatge de dones que minimitzen la violència i la consideren com a socialment acceptada i invisibilitzada dins de la seva activitat laboral, situació que en alguns casos es reforça per l'imaginari social i l'estigma.

L'estigma és una tema que travessa tota la narrativa de les dones, afecta la seva salut, i fa que tinguin dificultats per verbalitzar-lo com un dany patit i infligit socialment, i arriba a representar l'àrea més afectada de les seves vides; és present en el relat de moltes de les dones que s'atenen en l'àmbit psicològic i està estretament interrelacionat amb tots els eixos de treball i esferes de la seva vida. El rebuig social que experimenten provoca sentiments de solitud, vergonya i culpa. Algunes de les dones es veuen obligades a viure una doble vida per intentar minimitzar els impactes que es deriven del sistema patriarcal en les dones que exerceixen el treball sexual. Durant aquest any 2018 s'ha observat un augment en la problemàtica de l'estigma, i des de l'acompanyament psicològic s'observa un increment del sentiment de culpabilitat enfront de l'exercici del treball, fet que comporta un augment de simptomatologia ansiosa depressiva.

Dins de l'eix de violències masclistes, també s'aborden les violències en l'àmbit intrafamiliar, les exercides per clients, la LGTBI-fòbia, la comunitària, TEH-FES / explotació sexual i la institucional.

- **Econòmic i laboral:** S'han treballat 219 demandes amb un total de 71 dones, la qual cosa suposa un 22,7% del total de les demandes ateses des d'atenció psicològica. Les demandes en drets econòmics i laborals han augmentat considerablement respecte a l'any 2017 perquè hi ha hagut un augment molt notable en les demandes relacionades amb l'economia precària i la cobertura de necessitats bàsiques (aquestes últimes comptabilitzades en atenció psicològica per primera vegada durant el 2018) i perquè s'han incorporat les demandes relacionades amb el treball sexual en drets econòmics i laborals (que són un total de 39).

Les principals demandes relacionades amb drets econòmics i laborals han estat les relacionades amb les temàtiques següents: malestar relacionat amb la situació de precarietat econòmica; treball sexual, aquesta demanda sol venir relacionada amb una mala vivència del treball sexual o de les condicions laborals d'aquest; acompanyament en el procés d'inserció laboral, i malestar relacionat amb les responsabilitats econòmiques i familiars, relacionades especialment amb la pròpia subsistència i la de les persones a càrrec que moltes vegades formen part de la família extensa al país d'origen.

Durant el 2018 s'han atès 101 dones en l'àmbit psicològic, xifra que suposa un 10,9% d'increment respecte al 2017 (en el qual es va atendre 91 dones) i s'han realitzat un 19,7% més de visites.

Pel que fa al perfil de les dones ateses a atenció psicològica, cal destacar que un 20,79% de les dones ateses són transgènere, proporció que és estable respecte al 2017.

Pel que fa als països d'origen de les dones ateses, un **55,45% provenen d'Amèrica Llatina**, i les originàries de **països africans representen un 15,84%**, i són proporcions molt diferents a les dones originàries d'aquests països ateses pel SAS. Aquest canvi en la proporció de dones provinents d'Amèrica Llatina i de països africans en atenció psicològica és determinat principalment per factors culturals i idiomàtics, i en el cas de les dones nigerianes es considera que també hi influeix el fet de ser víctimes de TEH-FES (moltes de les dones d'origen nigerià ateses pel SAS presenten indicadors d'haver estat o ser VTEH-FES). A més, aquest 2018 han augmentat les derivacions de dones que treballen en clubs i pisos i que han estat derivades al SAS perquè tenien demandes relacionades amb atenció psicològica, moltes de les quals provenen de països d'Amèrica Llatina. **Les dones d'origen espanyol representen el 15,84% de la població atesa**, amb una lleugera disminució respecte a l'any anterior, i **les dones provinents de l'Europa de l'Est suposen un 12,87% del total**.

3. Dret a la integritat física, psicològica i moral

Aquest any s'han recollit per primera vegada dades relacionades amb aquest dret, ja que l'any passat s'havia detectat que una part important de les temàtiques recopilades com a "altres" durant el 2017 formaven part d'aquest dret. En concret, les temàtiques tractades han estat: oci / participació comunitària, xarxa de suport (família, amistats, companyes...), dret al temps lliure / descans, integritat moral i racisme.

Dins d'oci i participació comunitària es tracta la importància que pot tenir una participació comunitària com a ciutadanes de ple dret, així com de tenir espais d'oci, molt vinculat a la defensa del dret al temps lliure i al descans, prioritzant espais d'autocura per garantir una integritat física, psicològica i moral. Des del SAS es dona informació sobre els recursos del barri (tant de treball com tenint en compte on viuen les dones) i les festes populars, s'organitzen sortides culturals, es promou el coneixement i la celebració de dies assenyalats (com el 8 de març, el 25 de novembre, Santa Jordina...).

Una altra temàtica que també es treballa és la xarxa de suport, en què s'hi tracten temes com la necessitat de tenir-la i la importància de teixir aliances amb les companyes, les afectacions que té sobre la seva salut física i mental la falta de xarxa de suport i l'aïllament que a vegades viuen... Finalment, dins d'aquest dret també es tracta la integritat moral, entesa com el dret de la persona de ser tractada d'acord amb la seva dignitat, sense ser humiliada o vexada, siguin quines siguin les circumstàncies en les quals es trobi i la relació que tingui amb altres persones; i el racisme o xenofòbia.

4. Dret a una vida lliure de violències masclistes

Tal com s'ha explicat en apartats anteriors, des del SAS es treballa per promoure l'accés a drets de les dones ateses i perquè puguin identificar possibles vulneracions i violències masclistes que hagin patit. Aquesta tasca és especialment important, ja que a causa de la interseccionalitat de les discriminacions que pateixen per raó de gènere, raça, classe, estigma de puta, edat, diversitat funcional... i les violències que això comporta, fa que moltes vegades normalitzin les situacions d'injustícia que viuen, sense identificar-les i, per tant, sense poder defensar els seus drets. A més, molt sovint aquestes vivències acaben produint sentiments de culpabilitat i aïllament social. Cal destacar l'augment proporcional que es detecta pel que fa a les demandes relacionades amb el dret a una vida lliure de violències masclistes, que representaven un 3,70% del total de demandes l'any 2017 i han passat a ser el 9,02%.

L'any 2018 s'ha continuat treballant en la detecció, identificació i intervenció en els casos de violències patides per les dones en les diferents esferes de la seva vida, amb l'objectiu de garantir els drets bàsics i evitar la seva vulneració. Com a novetat del 2018, s'ha recollit el detall de la tipologia de violències rebudes, en què destaca, en primer lloc, l'estigmatització (amb un 19,41% del total de demandes sobre violències), TEH-FES / explotació sexual (amb un 17,86%), violència de la parella/exparella (13,66%) i violència comunitària (11,38%). Des del context d'oficina, es treballa per a la prevenció de nous episodis, i es posen en marxa recursos interns i externs, tant per a la protecció com per a la recuperació integral, recursos econòmics, de salut i de benestar físic i emocional; des del Servei Jurídic es treballa perquè les dones puguin estar informades sobre els seus drets en l'àmbit legal i de les possibilitats de denúncia (tant en el terreny jurídic com a través d'organismes com l'Oficina per la No Discriminació); i des del servei d'atenció psicològica es treballa per a la detecció, valoració i consciència del risc, mecanismes d'autoprotecció i reducció del dany psicològic a partir del treball terapèutic, així com l'activació de la renda activa d'inserció (RAI) per facilitar la seva autonomia en el procés de recuperació. En concret, durant el 2018 s'han tramitat 16 prestacions socials per ser víctima del delictes de violència masclista (RAI), en la línia de les 15 de l'any passat. A més, des d'atenció psicològica s'ha utilitzat el Protocol de risc de violències envers les dones (RVD-Bcn) 28 vegades en comparació amb les 22 del 2017.

En tots els casos es valora la idoneïtat de derivar o treballar coordinadament amb recursos específics d'atenció a les violències, principalment amb el Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida per violències masclistes (SARA) i amb l'Espai Ariadna (violència masclista i consum de tòxics), per a l'abordatge dels casos de manera conjunta o per la seva derivació.

5. Dret a la informació

Un altre dret que es treballa des del SAS i que té una especial rellevància és el dret a la informació. Tal com ja s'ha esmentat anteriorment, moltes de les dones ateses a l'oficina són dones migrades,

algunes de les quals tenen molt desconeixement de la ciutat: cultura, idioma, mitjans de transport, serveis i recursos existents, etc., així com dels seus drets.

En concret, es dona informació sobre el SAS (perspectiva d'enfocament de drets, assessorament que es pot proporcionar, com es pot demanar cita...), però també s'informa d'altres serveis i recursos públics i privats tant de la ciutat de Barcelona com de les ciutats on resideixen les dones, per tal que les dones es puguin vincular als recursos i serveis generalistes de les zones on viuen, així com promoure la creació de xarxa veïnal, la participació comunitària i el coneixement de la ciutat i de la cultura d'on viuen. Els recursos i serveis més demanats per les dones solen estar relacionats amb formació bàsica (alfabetització, castellà, català, informàtica bàsica, tant a escoles d'adultes com a associacions i entitats), formació especialitzada (per inserció sociolaboral), centres especialitzats en atenció a dones migrades i amb perspectiva de gènere (identificació de les violències, grups de dones, atenció integral...), oci i cultura, sanitat, tràmits legals i administratius, telèfons d'emergències de cada zona...

A més, arran de les demandes d'informació detectades, tal com ja s'ha comentat anteriorment, s'han repartit targetes informatives de com procedir en cas d'emergència en les zones de treball i s'han fet sortides conjuntes a la via pública amb diferents entitats per tal que poguessin explicar directament a les dones que atenem a la via pública els seus serveis i resoldre dubtes *in situ*. Concretament, s'han fet sortides conjuntament amb la Creu Roja, SOS Racisme i la Fundació SURT.

6. Drets sexuals

Des del SAS també es facilita l'accés als drets sexuals, mitjançant el seu coneixement en profunditat, així com l'atenció mèdica de la salut sexual, la prevenció d'ITS, els drets reproductius i el dret a decidir i al propi cos i el plaer sexual.

L'accés als drets sexuals es treballa de manera transversal durant l'atenció especialitzada i també en medi obert a través de les càpsules informatives específiques en drets sexuals durant la intervenció comunitària; acompanyant les dones que ho necessiten al servei Apropa't (als centres d'atenció primària de Manso, Numància) i Drassanes, espai setmanal d'atenció ginecològica que s'ofereix a treballadores sexuals que pretén facilitar l'accés i donar resposta a les seves demandes; acompanyant les dones que ho sol·liciten en el procés d'interrupció voluntària de l'embaràs (IVE) (en concret, des del SAS s'han realitzat durant l'any 2018 un total de 27 acompanyaments en comparació amb els 43 del 2017, xifra que suposa una disminució del 37,20%). Cal remarcar que de les dones a les quals s'han realitzat aquests acompanyaments, un 59% no havien vingut mai a l'oficina del SAS en el moment de l'IVE, és a dir, era una dona atesa únicament des de l'equip de medi obert i sovint només atesa pel SAS. És important esmentar que l'acompanyament en el procés d'interrupció de l'embaràs suposa un enfortiment important del vincle i facilita que la dona finalment sigui atesa també des de l'oficina, ja que es fa un procés de primera acollida on es pot explorar de manera més extensa l'existència d'indicadors de ser VTEH-FES, i es pot garantir una intervenció de més qualitat.

Finalment, cal remarcar que es continua assistint a les sessions del Grup de treball de salut sexual i reproductiva impulsat per l'Agència ABITS el 2017 amb la participació de les diferents entitats que atenem treballadores sexuals, els ASSIR i el Departament de Salut de l'Ajuntament de Barcelona, a fi de desenvolupar estratègies d'intervenció conjuntes.

7. Dret a la justícia

El servei jurídic presta servei d'assessorament i acompanyament a les usuàries i a les professionals de l'equip en diferents àmbits legals, centrats en les demandes de les dones, i es treballa per l'observança del compliment dels drets. Aquest enfocament es reflecteix en un treball transversal amb les mateixes dones, així com en altres agents que intervenen en els procediments i tràmits, i que contribueixen a fer que les dones es considerin subjectes de drets, com a tenidores de la informació, i se les dota d'autonomia i de més eines per accedir a la protecció dels seus drets.

Una de les funcions més importants d'atenció jurídica és potenciar l'accés a drets de les dones que exerceixen el treball sexual en el sentit que no siguin vulnerats per aquest motiu o, si ho són, que es pugui detectar i executar totes aquelles accions encaminades a reparar, restituir i emprendre accions per a la defensa dels drets vulnerats, a través de la interposició de denúncies, si cal, o facilitar l'accés a altres serveis específics que puguin iniciar accions d'incidència pública. Específicament, els drets que més s'han treballat des d'atenció jurídica han estat el dret a la informació, dret a un procés amb garanties i defensa lletrada, així com el dret a obtenir documentació.

El servei jurídic se centra en l'atenció, assessorament i acompanyament de les dones, en les branques del dret següents: penal, civil, laboral, estrangeria i administratiu, mitjançant tres eixos de treball: **Assessorament individual a les dones** que facilita, complementa i reforça el servei de justícia gratuïta; **acompanyament jurídic davant d'organismes públics i privats**, principalment coordinacions amb els jutjats i acompanyament per interposar denúncies o efectuar altres gestions en comissaries i Ciutat de la Justícia; i **coordinacions amb altres actors** (principalment, amb la Subdelegació del Govern en matèria d'estrangeria, advocats/ades d'ofici, UTEH, Barcelona Activa, CEAR, Àmbit Dona, El Lloc de la Dona, Casal Petit de Palma de Mallorca, SOS-Racisme, Secretaria d'Immigració, registres civils i consolats i ambaixades). Finalment, també es realitza **assessorament a l'equip del SAS**, per garantir una atenció integral, resoldre dubtes jurídics i oferir formacions a fi que les educadores i treballadores socials puguin informar les dones en els casos que es considera que no és necessària la intervenció d'una advocada.

Durant el 2018 s'han realitzat **329 atencions a 153 dones diferents**, i s'ha detectat un lleuger descens respecte a l'any anterior en què es van efectuar 368 atencions a 162 dones diferents; s'han dut a terme **323 coordinacions amb serveis i recursos externs** amb un augment substancial respecte al 2017, en el qual se'n van fer 205, i **s'ha acompanyat 72 dones** (principalment a la Ciutat de la Justícia i comissaries), de manera que s'ha mantingut estable respecte a l'any anterior, en què es van acompanyar 71 dones.

Perfil de dones ateses en matèria jurídica

Pel que fa al perfil de les dones diferents ateses al servei d'atenció jurídica el 2018:

- Un 47,71% de les dones són originàries de països d'Àfrica (73 dones), principalment de Nigèria (41,18%, 63 dones).
- El 33,99%, de països d'Amèrica Llatina (52 dones).
- El 9,15% són originàries de països de l'Europa de l'Est (14 dones).
- El 9,15%, d'Espanya.

Tipus de demandes

Tal com ja passava en els anys anteriors, el **dret d'estrangeria és el que aglutina el nombre més elevat de demandes amb un 54,1%**, i en concret, com que moltes de les dones ateses estan en situació administrativa irregular —ja sigui perquè mai han tingut residència o perquè tenint-la l'han perdut per diversos motius—, l'any 2018 es registra com a demanda més recurrent la regularització de dones i fills i filles (que representa quasi una quarta part del total de demandes rebudes a atenció jurídica). Per tant, la informació que s'ha proporcionat des d'atenció jurídica s'ha centrat en els tràmits següents: arrelament social, residència per circumstàncies excepcionals (raons humanitàries), targeta de residència en règim comunitari i certificat de registre de ciutadanes comunitàries, regularització de fills/filles menors. En canvi, aquest any han disminuït els tràmits de sol·licitud de Protecció internacional (10 dones l'any passat i 6 durant el 2018).

Cal destacar que, a atenció jurídica, ha augmentat significativament el nombre de consultes de dones en referència a la **regularització de la situació administrativa i al tràmit de nacionalitat** (sobretot dones d'Amèrica Llatina que ja es van regularitzar, i han anat renovant de manera continuada, fins a adquirir el dret a sol·licitar la ciutadania espanyola). Durant aquest any també ha augmentat lleugerament l'atenció a dones amb demandes sobre **procediments d'expulsió administrativa** atesa la seva irregularitat.

En relació amb les **qüestions penals**, durant aquest període hem vist disminuir la consulta per procediments per delictes lleus en els quals les dones són acusades per furts al carrer durant l'exercici del treball sexual. Específicament, durant l'any 2017 es van atendre 30 dones com a denunciades per delicte de furt, i el 2018, 18 dones. De l'acompanyament a aquests judicis s'observa que, gairebé sempre, són condemnades. Cal destacar la necessitat de millorar els recursos disponibles (traducció, entendre les situacions específiques i de vulnerabilitat de les dones). D'altra banda, cal destacar que en molts dels procediments els denunciants són turistes i que les dones no acudeixen al judici i, per tant, l'únic testimoni dels fets és el de la policia (que és al mateix temps testimoni i acusació).

Les juristes acompanyen les dones tant en la preparació prèvia del judici com durant l'acte d'aquest judici, com a observadores del compliment de totes les garanties legals inherents al procediment, com seria garantir l'assistència de traducció a l'acte de judici o la possibilitat de demanar advocat/ada d'ofici, si escau.

En canvi, es detecta un increment de les demandes rebudes per violències masclistes (5 el 2017 i 14 el 2018). Podem intuir que és degut a l'enfocament d'empoderar les dones com a subjectes de drets i la tasca de prevenció, detecció i atenció de violències, que ha fet que les mateixes dones identifiquin més les violències que pateixen i no les normalitzin, de manera que es plantegin la possibilitat d'interposar denúncia. Cal destacar que la variada legislació nacional i autonòmica en matèria de violència masclista existent no respon a totes les situacions de violència masclista. Un exemple clar d'això és quan una dona pateix una agressió per part d'un home que no reuneix els requisits de "parella" exigits per la legislació nacional, i des del punt de vista legal es tracta com un delicte sexual o agressió física dels que preveu el codi penal, sense tenir en compte la violència masclista.

En relació amb les situacions de **tràfic d'éssers humans**, des de l'atenció jurídica s'ha mantingut el fet d'informar les usuàries que tenen indicadors de ser víctimes d'aquest delicte sobre els drets que l'assisteixen per si decideixen reconèixer la seva situació personal com a víctima, sempre en coordinació o derivació amb la UTEH.

Dins del **dret civil**, cal destacar que, pel que fa als temes relacionats amb l'habitatge de les usuàries, aquest any han mantingut la tendència a l'alça en la mateixa línia del 2017 (i han passat de 5 el 2017 a 13 el 2018). Les consultes en aquest tipus d'assessoria són principalment per **procediments de desnonament**. La nostra tasca ha consistit principalment en la coordinació amb advocats/ades d'ofici i amb els i les treballadores socials que s'activen des dels jutjats per garantir els seus drets de defensa i la possibilitat d'obtenir un habitatge digne.

8. Drets de ciutadania i lliure circulació

Un dels drets bàsics de ciutadania i lliure circulació és l'accés al tràmit de l'empadronament que alhora possibilita l'accés de les dones a altres drets com, per exemple, la salut, els serveis socials, etcètera. A més, és el primer pas del procés de regularització de la situació administrativa basada en l'arrelament social, una de les vies principals utilitzades per les dones ateses al SAS. Des del servei es dona informació a les dones sobre la importància d'aquest tràmit, així com l'acompanyament necessari per poder-lo efectuar. Aquesta informació i acompanyament són essencials, ja que en el cas de moltes dones ateses pel SAS, els o les titulars dels habitatges on viuen no els permeten l'accés al padró, i les dones no tenen la informació necessària per saber la importància d'aquest document i els drets que se'n deriven.

Pel que fa a les dones que viuen dins de la ciutat de Barcelona, el SAS facilita l'accés al dret de ciutadania mitjançant l'emissió d'informes de coneixement de residència que permet que les dones es puguin empadronar sense domicili fix a la ciutat, quan no tenen habitatge o quan no s'hi poden empadronar. Durant l'any 2018 s'han fet un total de 134 padrons en comparació amb els 96 que es van dur a terme l'any 2017, la qual cosa representa un augment del 39,58%. El dret a l'empadronament s'ha garantit, principalment a dones originàries de Nigèria (que ha representat un 41% dels empadronaments tramitats a dones ateses al SAS) i Romania (17%)

En data 31 de desembre de 2018, el 75,56% de les dones que tenien expedient actiu al SAS havien exercit aquest dret i estaven empadronades, xifra que suposa un augment del 5,7% respecte a l'any anterior. El treball que ha fet l'equip educatiu i l'equip jurídic tant cap a la dones com cap a les administracions competents per sensibilitzar de la importància d'aquest tràmit es veu reflectit en aquest lleu augment, malgrat que encara atenem un 20,83% de dones sense empadronar a cap municipi, i desconeixen aquesta dada el 3,61% restant.

Les dificultats de les dones per poder empadronar-se es deu al fet que moltes de les dones ateses pel SAS resideixen als municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona on es més difícil poder formalitzar el tràmit d'empadronament sense domicili fix, o bé són dones sense cap tipus de document identificatiu i això impedeix que es puguin empadronar enlloc.

Les dones ateses el 31 de desembre de 2018 en situació administrativa regular representaven el 43,34% (29,17% de manera permanent i un 14,17% de manera puntual); **per tant, es detecta un descens respecte al 2017** quan representaven el 54,62% (40,17% regular permanent i 14,45% de manera temporal). A més, l'evolució dels últims anys ens mostra un clar descens, que es pot deure a l'augment gradual de dones procedents d'Amèrica Llatina i Nigèria, les quals arriben a Europa sense permís de residència i treball i moltes d'elles no tenen possibilitat de regularització fins que han estat empadronades a Espanya durant tres anys seguits, que és quan poden optar a l'arrelament social, si aconseguixen un contracte laboral d'un any de durada i que compleixi uns requisits mínims (referents a les hores mensuals i sou). Tot i fer anys que estan al país, els obstacles amb els quals es

troben les dones a l'hora d'aconseguir un contracte laboral amb el qual poder regularitzar la seva situació administrativa són molt nombrosos, tenint en compte que aquestes dones tenen escassa o nul·la formació professional i experiència laboral prèvia al mercat formal. A això s'hi afegeix la dificultat que tenen per empadronar-se, que ja ha estat explicada anteriorment, la qual cosa fa que moltes vegades les dones necessitin una estada a Espanya molt més llarga dels tres anys, ja que durant els primers anys no s'han pogut empadronar.

En aquest sentit, aquest any hem fet una especial incidència a visibilitzar el bloqueig que suposa en la vida de les dones la impossibilitat d'obtenir el permís de residència i treball. Aquest 2018 s'ha treballat perquè les dones ateses pel nostre servei que complien els requisits per poder optar a l'arrelament social i que els mancava un contracte laboral per poder-ho fer hagin pogut participar en el **plans d'ocupació de Barcelona Activa** i s'hagin pogut beneficiar de les ofertes laborals que es posen al servei de la ciutadania. Així mateix, també s'ha treballat **coordinadament amb la UTEH per tal que les dones amb indicadors de TEH-FES coneguessin les possibilitats per regularitzar la seva situació a través del 59 bis**.

Cal destacar que a pesar que hi ha un percentatge elevat de dones en situació administrativa irregular, la demanda de tramitació de documentació vinculada a la situació administrativa va representar només un 2,68% del total de demandes rebudes a l'oficina, ja que les dones ja coneixen els requisits per regularitzar la seva situació administrativa, i per tant, com que saben que no els compleixen i que no tenen cap altra opció, és una temàtica que ja no es demanda.

A més, es detecta una greu vulneració del dret a la regularització de la situació administrativa a causa de les dificultats d'obtenció d'una cita a l'Oficina d'Estrangeria, que fa que pateixin un retard injustificat en l'accés al dret.

També cal ressaltar la situació d'especial vulnerabilitat en la qual es troben les dones que no disposen de cap tipus de document identificatiu, fet que dificulta (fent-los impossible en alguns casos) l'accés als altres drets. Concretament, de les 360 dones ateses a finals de l'any 2018, un 15% no tenien cap tipus de documentació identificativa; majoritàriament aquestes dones eren d'origen nigerià (81,48%) i moltes d'elles tenien indicadors de ser víctimes de TEH-FES.

Des de l'assessorament jurídic del SAS, s'ha establert com una de les prioritats l'orientació per a la regularització efectiva de les dones que arriben als tres anys d'estada a Espanya, i s'ha establert un protocol jurídic per tal de recollir, uns mesos abans del compliment d'aquest termini, la documentació necessària per iniciar el tràmit, així com fer efectiu l'accés a arxius policials per obtenir resolució de les possibles dades desfavorables que puguin afectar les dones abans de la preparació de la documentació per presentar a l'Oficina d'Estrangeria.

Les principals dificultats que s'han detectat perquè les dones puguin optar a regularitzar la seva situació administrativa mitjançant l'arrelament social són les següents:

1. Falta de passaport: El passaport és un document essencial per iniciar qualsevol tramitació administrativa dirigida a la regularització. Aquesta dificultat afecta principalment dones d'origen nigerià (moltes d'elles amb indicadors de ser víctimes de TEH-FES) que només poden efectuar el tràmit a Madrid (i puntualment a Barcelona), els costos són molt elevats i han d'aconseguir certificats a Nigèria que no són fàcils d'aconseguir i també tenen un cost; dones d'origen veneçolà que quan sol·liciten la renovació del passaport solen rebre cites amb

terminis d'espera de fins a dos anys, i dones originàries d'algunes exrepúbliques soviètiques, ja que Rússia no reconeix aquests països —per exemple, el Kazakhstan—; per tant, la seva documentació passa per l'obtenció d'una cèdula d'inscripció.

2. Empadronament: Dificultat d'accés al padró si no poden acreditar l'habitatge on viuen, en general per viure en habitacions llogades on no els permeten empadronar-se. Barcelona ha establert diverses modalitats d'accés al padró, com és l'empadronament sense domicili fix, però en altres poblacions de l'àrea metropolitana s'ha hagut de fer un procediment de sol·licitud, que ha implicat intervenció jurídica per obtenir-lo, un cop passat el termini del silenci administratiu —que en aquest supòsit és positiu—.
3. La dificultat per trobar una empresa, persona jurídica o ocupador de la llar: En la majoria de les tramitacions d'estrangeria, la subscripció de contracte de treball és un requisit indispensable per a la regularització de la situació de les dones. Per tant, és preceptiu aconseguir que els ofereixin un contracte de treball, amb les condicions exigides per la Llei d'estrangeria, i que a més, estigui disposat a passar per tot el procediment administratiu, que tarda aproximadament sis mesos. La manca d'aquest requisit fa que moltes de les dones segueixin tenint una situació d'alta vulnerabilitat.
4. Constància i cancel·lació d'antecedents policials o antecedents penals: Per a l'obtenció de la residència és requisit la manca dels antecedents esmentats. Algunes de les dones, durant l'inici de la seva estada a Espanya, han estat denunciades en procediments per delictes lleus. Per eliminar aquestes dades desfavorables, hi ha un procés d'accés i cancel·lació a l'arxiu del cos policial que correspongui.
5. Obtenció del certificat d'antecedents penals del país d'origen: Quant al col·lectiu de dones nigerianes, que és majoritari en el nostre servei, el certificat d'antecedents penals de Nigèria (requisit indispensable en els processos administratius davant l'Oficina d'Estrangeria) només s'expedeix per la policia nigeriana, que ve des de Nigèria a Espanya una vegada a l'any, sense tenir una planificació prèvia de quan vindran, la qual cosa dificulta l'obtenció d'aquest document, que, a més, té una caducitat de sis mesos des de la data de la seva expedició.

1.4. Abordatge del Servei d'Atenció Socioeducativa (SAS) en els casos de dones víctimes del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (TEH-FES)

El SAS, com a equip que té presència en medi obert, té la funció de fer la detecció de possibles víctimes de TEH-FES, així com fer-ne la primera atenció. És, doncs, un equip que obté informació de la situació tant de les dones com de les zones on hi ha sospites que s'exerceix el treball sexual de manera forçada. Tota aquesta informació es comparteix amb la Unitat contra el Tràfic d'Éssers Humans (UTEH) de l'Ajuntament de Barcelona i es decideix de manera coordinada com intervenir.

Són excepcionals els casos on es produeix una detecció i la dona verbalitza voler sortir de l'entorn de coacció, i, en conseqüència, la majoria de dones amb indicadors de TEH-FES són ateses pel SAS, en coordinació amb la UTEH. Per aquest motiu, l'acompanyament és l'eix que vertebrava l'estratègia d'intervenció per tal que la dona pugui identificar la situació i reconèixer que és víctima d'un delictes.

Al llarg del procés d'atenció que el SAS ofereix a les dones amb indicadors de ser VTEH-FES, es coordina amb la UTEH amb diferents objectius: informar dels casos que es detecten i compartir la

valoració del risc segons els indicadors de TEH-FES; consensuar estratègies d'abordatge durant el temps d'acompanyament del SAS en la restitució i accés a drets mentre la dona no identifica que és víctima del delictes i d'identificació de les violències per part de la dona; oferir atenció integral a la dona facilitant-li l'accés als recursos necessaris, tant pel que fa a atenció integral, acolliment, protecció, tractament i recuperació, com en relació amb representació jurídica a través de la UTEH, independentment de si decideix denunciar la seva situació o vol informar-se d'aquesta possibilitat.

El 2018, el 31 de desembre, hi havia 175 dones amb expedient actiu¹¹ al servei que presentaven indicadors de ser possibles VTEH-FES, xifra que representa un **48,61% del total**, i indica un lleuger augment respecte al 2017 en què eren un 41,41% del total. Cal tenir en compte que aquesta situació pot ser actual, però també pot ser que s'hagi viscut en el passat, i inclou dones identificades policialment, dones que s'autoidentifiquen com a víctimes de TEH-FES (un 23,43% ho havien verbalitzat) o dones que compleixen indicadors de TEH-FES. En general, quan les dones ho verbalitzen és ja una situació passada, tot i que durant el 2018 hi ha hagut dones que ho han verbalitzat arran del comunicat del rei de Benín City (estat d'Edo, Nigèria) sobre el tràfic d'éssers humans on deia que a partir d'aquell moment quedaven expressament prohibits els rituals a través del vudú i que els que s'havien fet fins a aquell moment quedaven invalidats. Finalment, pel que fa al perfil d'aquestes dones, la mitjana d'edat era de 28 anys, i quasi un 73% eren menors de 30 anys; gairebé un 82% són originàries de Nigèria.

La intervenció socioeducativa amb possibles víctimes d'explotació sexual es caracteritza per ser una intervenció complexa que depèn no solament dels diàlegs mantinguts amb la persona al llarg de la intervenció educativa habitual sinó també d'altres indicadors observables específics. Establir una relació de confiança amb dones amb indicadors de VTEH facilita la identificació, encara que la persona no pugui o vulgui expressar la situació en la qual es troba, alhora que permet un diàleg més fluid entre aquesta i les professionals.

Podem establir, com a objectius de la intervenció del SAS amb persones possibles víctimes TEH-FES, els següents:

- Identificar possibles víctimes de TEH-FES o explotació sexual.
- Informar les usuàries que presentin indicadors com a VTEH-FES dels seus drets com a possibles víctimes.
- Acompanyar les usuàries que presentin indicadors de ser víctimes de TEH-FES però no ho identifiquin en la presa de consciència d'aquesta realitat, a través d'un seguiment socioeducatiu i psicològic.
- Conjuntament amb la UTEH, acompanyar i atendre les usuàries possibles víctimes de TEH-FES fins que es consideri adequada la seva derivació a la UTEH.

¹¹ Aquestes dades només inclouen les dones ateses a l'oficina, ja que no es té el detall de les dones que només s'atenen al carrer.

2. ATENCIÓ A DONES QUE EXERCEIXEN EL TREBALL SEXUAL EN ESPAIS TANCATS (LOCALS, CLUBS I PISOS)

Tres entitats de la ciutat duen a terme l'atenció a treballadores sexuals que exerceixen en espais privats: **Lloc de la Dona** (es visiten locals als districtes de Sants-Montjuïc, les Corts, l'Eixample, Sant Andreu i Sant Martí), **Creu Roja** (als districtes de l'Eixample, Sarrià - Sant Gervasi, les Corts, Sants-Montjuïc, Horta-Guinardó i Sant Martí) i **Genera** (als districtes de l'Eixample, Sants-Montjuïc, les Corts, Sarrià - Sant Gervasi i Horta-Guinardó) **amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona mitjançant subvencions.**

Els objectius d'aquesta línia d'intervenció són prestar una atenció integral a les treballadores sexuals que exerceixen en espais tancats (des del punt de vista sanitari, social, jurídic, psicològic, etcètera), promoure'n l'empoderament i contribuir a l'exercici efectiu dels seus drets perquè puguin avançar en el control de les seves vides amb autonomia mitjançant l'accés a drets i la detecció i la prevenció de les possibles violències que viuen. També es detecten possibles víctimes de TEH-FES, se les informa i assessora sobre els seus drets, se'ls presta atenció integral, i, en cas que es consideri oportú, se les deriva a serveis especialitzats.

Les **dades que es faciliten a continuació es refereixen únicament als espais visitats, però no es poden extrapolar com a significatives a escala de ciutat, ni pel que fa al conjunt d'espais tancats de la ciutat ni a les dones que hi treballen.**

2.1. Espais visitats

Els espais privats on s'ofereixen serveis sexuals que s'han visitat d'una manera regular durant el 2018 han estat els següents:

ESPAIS TANCATS VISITATS REGULARMENT SEGONS EL DISTRICTE	2015 Nombre	2016 Nombre	2017 Nombre	2018 Nombre
Sarrià - Sant Gervasi	9	9	14	13
Sants-Montjuïc	32	32	9	6
Les Corts	24	25	14	24
L'Eixample	74	82	79	84
Sant Martí	0	1	1	2
Sant Andreu	0	0	1	1
Gràcia	0	0	3	
Horta-Guinardó	3	6	3	8
TOTAL	142	155	124	138

Pel que fa als tipus d'espais visitats el 2018, hi ha els següents:

ESPAIS TANCATS VISITATS REGULARMENT SEGONS LA TIPOLOGIA	2015 Nombre	2016 Nombre	2017 Nombre	2018 Nombre
Clubs ¹²	13	11	23	29
Pisos	94	96	68	62
Barra americana	20	29	20	28

¹² Durant el 2015, en el projecte del Lloc de la Dona, els clubs es comptabilitzaven com a barres americanes.

Locals de massatge eròtic / relaxació	15	17	12	17
Altres	0	2	1	2
TOTAL	142	155	124	138

Durant el 2018 el nombre de locals visitats de manera regular ha augmentat lleugerament respecte al 2017. Seguint amb la tendència dels anys anteriors, els espais més visitats han estat els pisos, que representen un 44,93%, tot i que proporcionalment han seguit disminuint (el 2016 els pisos representaven un 61,94% del total de locals visitats i el 2017 un 54,84%). El nombre de barres americanes, clubs i locals de massatge eròtic/relaxació visitats ha augmentat lleugerament.

Cal destacar que el vincle amb dones que treballen en barres americanes sol ser més fàcil que en clubs o pisos, probablement pel fet de ser locals més accessibles i visibles a peu de carrer, la qual cosa afavoreix l'entrada d'altres agents i recursos, i, en general, la mobilitat de les dones que treballen en aquest tipus de locals és menor.

Finalment, cal remarcar que es detecta un augment de locals on hi treballen dones d'origen xinès; tot i que com es veurà en el perfil de dones ateses segueixen assistint molt poc a les oficines de les entitats que visiten clubs i pisos. Per tant, és un col·lectiu que queda invisibilitzat i se sospita que poden estar vivint situacions de vulnerabilitat, de violències i de vulneracions dels seus drets; al mateix temps que, en general, tenen poc coneixement de llengües que puguin facilitar la comunicació amb les professionals de manera fluida.

Referent a la capacitat dels espais visitats:

CAPACITAT DELS ESPAIS TANCATS VISITATS	2016	%	2017	%	2018	%
Entre 1 i 5 dones	79	50,97%	46	37,10%	52	37,68%
Entre 6 i 10 dones	43	27,74%	37	29,84%	39	28,26%
Entre 11 i 20 dones	28	18,06%	31	25,00%	30	21,74%
Més de 20 dones	1	0,65%	7	5,65%	6	4,35%
Desconeguda	3	1,94%	3	2,42%	11	7,97%
Independent	1	0,65%	0	0,00%	0	0,00%
TOTAL	155		124		138	

Es pot observar que, en general, no hi ha canvis substancials en la tipologia d'espais tancats que es visiten segons la seva capacitat.

2.2. Atenció integral a l'oficina: dones ateses que exerceixen el treball sexual en espais tancats

El nombre de dones ateses a l'oficina d'una manera integral i individual ha estat de 631, una xifra que representa un augment del 11,29% respecte al 2017, quan es van atendre 567 dones. Aquest increment l'ha registrat sobretot la Creu Roja, principalment perquè ha visitat més locals i en alguns dels espais que es visiten hi treballen més dones. La consolidació dels vincles entre les treballadores sexuals i les entitats al llarg dels anys d'atenció facilita que augmenti el nombre de dones que

contacten amb les entitats per recomanació d'alguna companya o amiga que coneix els serveis.

Perfil de les dones ateses

Les dones que han rebut atenció individualitzada a les oficines de les entitats que visiten espais tancats són **principalment migrades (91,13%) i d'origens molt diversos; majoritàriament provenen d'Amèrica Llatina i representen el 69,41%**, i els països més representatius són Colòmbia (13,95%), Veneçuela (12,20%), República Dominicana (11,73%), el Brasil (8,72%), el Paraguai (4,91%) i l'Equador (3,49%). Un **12,36% són originàries de l'Europa de l'Est** (principalment de Romania i representen un 9,35%); un **9,35%, d'Europa (un 8,87% d'Espanya); un 2,85%, d'Àfrica (1,58% del Marroc), i 10 dones d'Àsia (8 d'elles de la Xina).**

Comparant aquestes dades amb les del 2017, les dones procedents d'Amèrica Llatina han augmentat considerablement i han passat del 61,90% al 69,41%; amb augment de les dones provinents de Colòmbia, Veneçuela, el Brasil, el Paraguai i l'Equador i un lleuger descens de les dones originàries de República Dominicana. El nombre de dones ateses provinents d'Europa ha augmentat lleugerament, ja que han augmentat les d'Espanya, i les dones originàries de l'Europa de l'Est es mantenen estables. Les dones originàries de països d'Àfrica disminueixen lleugerament; les més nombroses són les d'origen marroquí, seguides de les de Guinea Equatorial. Les dones asiàtiques han passat de 3 a 10, i 8 d'elles són originàries de la Xina.

Alguns aspectes geopolítics fan que l'Estat espanyol, i Barcelona en particular, siguin llocs de trànsit i també de destinació de dones migrades que exerceixen la prostitució tant de manera voluntària com forçada, i es detecta una elevada mobilitat de les dones que s'atenen.

Quant a les edats de les dones ateses, **la franja d'edat més representativa és la de 26 a 35 anys**, tot i que no es disposa de la distribució en percentatges, ja que no totes les entitats utilitzen la mateixa distribució d'interval.

Finalment, cal destacar que s'han atès un total de 30 dones trans* que representen un 4,8% del total de les dones que han rebut atenció individualitzada a les oficines dels espais tancats.

Aquest any, es detecta un augment de dones d'origen colombià, que fa poc que han arribat a Barcelona, tenen més edat i han migrat i exerceixen la prostitució per primer cop per una urgència econòmica.

2.3. Accés a drets

Les demandes recollides han estat les següents:

Tipus de demandes	2016 Nombre	2016 %	2017 Nombre	2017 %	2018 Nombre	2018 %
Sanitàries	796	62,83%	912	66,18%	905	60,94%
Socials	185	14,60%	168	12,19%	205	13,80%
Formatives i laborals	79	6,24%	64	4,64%	100	6,73%
Jurídiques	146	11,52%	143	10,38%	204	13,74%
Altres (violències)	61	4,81%	91	6,60%	71	4,78%
TOTAL	1.267		1.378		1.485	

Les **demandes de les dones que exerceixen treball sexual en espais tancats han estat relacionades majoritàriament amb l'accés a la salut, i representen gairebé un 61% del total.** Principalment,

aquest tipus de demandes són d'atenció a la salut sexual i reproductiva, seguides de les de tramitació de la targeta sanitària, prevenció d'ITS i atenció psicològica. El **segon tipus de demandes més sol·licitades són les socials i les jurídiques**. Les socials inclouen la cobertura de necessitats bàsiques (alimentació, transport, atenció a fills/filles, roba), accés a un habitatge digne, i processos d'empoderament (comprèn totes les accions relacionades amb la confrontació de l'estigma que recau sobre les treballadores sexuals, amb la qual cosa s'enforteixen les estratègies individuals i col·lectives). Les jurídiques inclouen temes relacionats amb estrangeria, poder exercir el dret a l'empadronament, violència comunitària-entorn, administratiu-multes, família i administratiu.

Durant el 2018, Genera ha seguit oferint el servei d'assessorament jurídic. S'han dut a terme 103 atencions a dones que exerceixen treball sexual en espais privats. A més a més, aquesta entitat també ha fet 53 atencions a dones que exerceixen a la via pública. En conjunt, les atencions efectuades es refereixen als àmbits següents: estrangeria (46,2%), violència comunitària-entorn (14,7%), administratiu-multes (11,5%), família (7,7%) i administratiu (7,7%). Entre les dones que exerceixen en espais privats, les atencions més destacades són les referides a l'àmbit d'estrangeria (49,5%) i de violència comunitària-entorn (22,3%). Entre les dones que exerceixen a la via pública, destaquen també les atencions sobre estrangeria (39,6%), les de l'àmbit administratiu-multes (34%) i les de l'àmbit penal (11,3%).

Comparant les dades de les demandes recollides amb les de l'any 2017, s'observa un lleuger augment proporcional de les demandes socials, les formatives i laborals i les jurídiques, mentre que les sanitàries i les relacionades amb violències proporcionalment disminueixen.

Drets de ciutadania i lliure circulació

SITUACIÓ ADMINISTRATIVA	Nombre de dones 2015	2015 %	Nombre de dones 2016	2016 %	Nombre de dones 2017	2017 %	Nombre de dones 2018	2018 %
Regular	353	65,61%	364	69,73%	328	57,85%	342	54,20%
Irregular	78	14,50%	142	27,20%	120	21,16%	186	29,48%
NS	107	19,89%	16	3,07%	119	20,99%	103	16,32%
TOTAL	538	100,00%	522	100,00%	567	100,00%	631	100,00%

Les **dones que han rebut atenció individual tenien una situació administrativa regular majoritàriament** i representaven el 54,2%; el 29,48% la tenien irregular, i es desconeixia la situació administrativa del 16,23% restant. S'ha de tenir en compte que, entre les dones en situació administrativa regular, hi ha les que la tenen perquè són de la UE, tot i que algunes no disposen de permís de treball perquè no han pogut tramitar el NIE, i també les que tenien el visat vigent en el moment en què se les va atendre. Les dones que tenen situació administrativa regular mitjançant el visat són principalment originàries de Veneçuela i acaben d'arribar; per tant, solen tenir la situació administrativa regular durant els primers tres mesos mitjançant el visat de turista i durant aquest període acostumen a iniciar els tràmits de sol·licitud d'asil. Des de Genera es detecta un increment d'atenció a dones en aquesta situació. Des de la Creu Roja, s'atenen més dones en situació administrativa irregular i més dones sol·liciten informació sobre l'asil, la qual cosa repercuteix en un

augment de les demandes per temes relacionats amb estrangeria. També cal destacar que gran part de les dones amb situació administrativa regular no tenen NIE, i, per tant, tampoc no tenen permís de treball, cosa que dificulta l'accés a drets i tenen menys accés als recursos.

Les dones que estan en situació administrativa irregular, les comunitàries sense NIE i les que estan en situació regular amb visat de turista es troben en situació vulnerable, ja que tenen menys possibilitats d'accés als recursos socials, sanitaris, de formació i d'inserció laboral i més dificultats per poder trobar un habitatge digne, una feina al mercat de treball formal... És per aquest motiu que s'observa una elevada sol·licitud de suport per part d'aquestes dones.

Cal fer èmfasi en la necessitat de seguir promovent l'accés a drets d'aquestes dones, ja que segueixen arribant demandes de dones que desconeixen els circuits sanitaris i socials i, pel fet d'estar en situació administrativa irregular sumat a l'estigma del treball sexual, tenen dificultats i resistències a demanar informació, fet pel qual es queden sovint sense accés als seus drets.

També s'ha donat resposta a les demandes d'estrangeria (inclou demandes de tramitació i renovació del NIE i de nacionalitat), suport per a les renovacions de passaports, i d'empadronament com a document bàsic per poder accedir a qualsevol tipus de dret. Mitjançant el circuit de derivació a través del SAS-ABITS que permet que les dones residents a la ciutat de Barcelona puguin empadronar-se sense domicili fix, s'ha facilitat l'accés a aquest dret a 57 dones durant el 2018. Cal destacar que a causa de l'alta mobilitat geogràfica que tenen les dones que treballen en clubs i pisos, moltes no estan empadronades. La cobertura de l'empadronament acostuma a ser l'inici de la vinculació de les dones als serveis generalistes de la ciutat.

També es pot constatar que hi ha un nombre considerable de dones que, pel fet d'exercir en un espai privat, queden totalment invisibilitzades, patint aïllament, manca d'informació i l'estigma, entre altres factors, que afavoreixen la vulneració dels seus drets. Per aquest motiu, durant les visites a locals s'aprofita per donar informació a les dones, fer tallers formatius sobre les temàtiques que els interessin, promoure la detecció de violències, situacions de risc i possibles vulneracions de drets, se'ls ofereix un espai d'atenció confidencial a les entitats, es promou la vinculació de les dones a serveis generalistes, es promou la seva autonomia i la defensa dels seus drets, i es treballa en xarxa amb els recursos i serveis del territori.

Drets sexuals i reproductius

La majoria de demandes relacionades amb l'accés a la salut tenen relació amb la salut sexual i reproductiva. Per donar-hi resposta, s'ha ofert atenció individual i confidencial a les dones, tant mitjançant visites a les oficines com a través de consultes telefòniques o sistemes com el WhatsApp; s'han dut a terme acompanyaments sanitaris quan les dones ho requerien (per desconeixement del sistema sanitari, de l'idioma, etcètera) i en interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE); i s'ha facilitat informació, assessorament i vinculació a la xarxa de recursos sanitaris.

Durant l'atenció individual i els acompanyaments s'aprofita per promoure un ús lliure dels recursos sanitaris mediat només per la motivació de la seva autocura i no per l'estigma del treball sexual. També es donen a conèixer els pros i els contres dels diferents mètodes anticonceptius perquè elles puguin decidir lliurement i sense estar condicionades per la parella, els clients o els familiars. També es treballa la lliure decisió sobre els seus embarassos, i, si escau, en la interrupció voluntària d'aquests, així com l'assessorament i acompanyament en tot el procés.

A més, també s'ha donat informació i assessorament sobre promoció de la salut a les persones propietàries i encarregades dels locals.

Servei "Apropa't":

La majoria de demandes sanitàries són per fer un control ginecològic ràpid i àgil, analítiques i exàmens de detecció d'ITS. Els PASSIR dels CAP de Manso, Numància i Drassanes ofereixen, a través del programa "Apropa't", un espai setmanal d'atenció ginecològica per a treballadores sexuals que permet donar una resposta ràpida i de qualitat a les demandes. Les entitats informen les dones d'aquest servei, els hi faciliten l'accés i, en cas que sigui necessari, les hi acompanyen. A més, s'aprofita aquest espai per poder establir un vincle més gran amb les dones, i així afavorir un espai personal i confidencial que també serveix per resoldre dubtes relacionats amb la salut, i detectar possibles situacions de violències i vulneració de drets.

L'alta demanda d'aquest servei mostra les dificultats que poden tenir les dones per una vinculació directa amb els serveis sanitaris, ja sigui perquè no tenen garantit el dret a la sanitat pública, per dificultats idiomàtiques, per la falta d'incorporació de la interculturalitat o per la presència de l'estigma social, la qual cosa impedeix l'exercici efectiu dels drets de les treballadores sexuals, fins i tot quan el dret formal sí que està garantit.

Tallers de salut sexual i reproductiva en els espais on s'exerceix treball sexual:

Per tal d'oferir informació i assessorament en l'àmbit sanitari i promoure espais de diàleg, d'intercanvi d'experiències, valorar els coneixements de les mateixes dones, resoldre dubtes des del suport mutu, desmentir possibles creences errònies i crear espais comuns per a l'empoderament col·lectiu, s'organitzen tallers grupals en els espais de treball. Cal remarcar que aquests tallers inclouen diferents temàtiques, ja que estan molt interrelacionades entre elles. Per tant, en un mateix taller es pot parlar dels drets sexuals i reproductius, i, alhora, es parla de violències, de com afecta l'estigma, dels drets laborals, de l'autocura... Les temàtiques tractades entorn de la salut sexual i reproductiva han estat les següents: informació i prevenció sobre VIH i malalties de transmissió sexual, atenció ginecològica, sexualitat, mètodes anticonceptius, prevenció d'embarassos no desitjats, dret a l'avortament, prevenció de drogodependències, promoció d'hàbits saludables, higiene íntima (s'han detectat en alguns casos hàbits higiènics excessius), nutrició, cura del propi cos, autocura a l'hora d'assumir riscos, autoconeixement... Cal especificar que aquestes temàtiques no només es tracten en l'àmbit laboral, sinó des d'una concepció de la salut sexual i reproductiva com un factor de salut, qualitat de vida i com una eina que permet l'empoderament de les dones.

En el marc del projecte de Genera, s'han format cinc grups d'intercanvi on la temàtica principal ha estat la salut sexual i reproductiva i en els quals han participat 32 dones. A més, en els tallers on es treballa l'estigma, les violències i les temàtiques laborals també hi apareixen temes sanitaris.

Des de la Creu Roja s'han organitzat 24 tallers als clubs i pisos sobre promoció de la salut, prevenció d'ITS, anticoncepció, plaer i sexualitat, i condicions laborals, en els quals han participat 202 dones. En aquests tallers es prioritzen els interessos de les dones per determinades temàtiques, i s'intenta facilitar l'intercanvi d'aprenentatges i reforçar el rol d'expertes del seu propi projecte vital, per motivar així la cerca d'estratègies cap a la professionalització grupal i individual.

En el marc del projecte d'El Lloc de la Dona, s'ha organitzat un taller sobre salut sexual i reproductiva als espais de treball. Aquests tallers ja no es fan als espais de treball, sinó que s'ha substituït per

l'Espai Salut a la seu de l'entitat, però, en cas que hi hagi alguna demanda d'algun local, sí que s'hi realitzen.

Espai de salut Lloc de la Dona

Per poder donar resposta a consultes sobre la salut sexual i reproductiva de manera professional i en els casos en els quals no és necessària una visita mèdica, al Lloc de la Dona hi ha una llevadora tres hores a la setmana. Aquest servei ha atès 80 dones en comparació amb les 43 dones del 2017. A més, aquest servei s'ha anat convertint en un espai de formació en temes de salut sexual i reproductiva des de la privacitat i l'atenció individualitzada.

Aquest 2018, es constata un augment del volum de dones ateses a l'Espai Salut, produït per la bona valoració que fan del servei, fet que també provoca que cada vegada hi hagi més dones que arriben a l'Espai Salut recomanades per alguna companya.

Prevenició d'ITS

Una temàtica freqüent en el marc de les atencions de tipus sanitari és la prevenició de les infeccions de transmissió sexual (ITS). Dins d'aquesta temàtica s'engloben tant les demandes d'informació en referència a les infeccions de transmissió sexual, com a l'entrega de material profilàctic i informació sobre aquests materials.

S'ha fet incidència sobre la prevenició de la salut sexual i reproductiva, l'ús de preservatius i mètodes anticonceptius en les dones (amb clients, amb les seves parelles afectives i amb relacions esporàdiques), els propietaris dels locals i les encarregades i els clients. S'han repartit preservatius masculins i femenins, lubricants, discs dentals (*dental dams*) i esponges vaginals. El repartiment d'aquest material afavoreix també l'intercanvi d'experiències i l'aprofundiment en temes de promoció de la salut sexual, tant durant les visites als locals com quan les dones visiten les oficines de les entitats.

Durant les visites als locals, Creu Roja porta materials didàctics amb mostres de tots els mètodes anticonceptius per poder-ne fer difusió i que les dones puguin valorar quin és el més adequat a les seves necessitats tenint tota la informació.

A més, també s'informa les dones dels serveis que ofereix Drassanes Express, que permet tenir accés a una anàlisi completa i ràpida d'ITS amb molt poc temps d'espera i sense que les dones siguin identificades com a treballadores sexuals.

Dret a la salut

- Tal com ja s'ha esmentat abans, les demandes més sol·licitades tenen relació amb l'accés a la salut i hi tenen un pes important les relacionades amb la **targeta de salut individual (TSI)**, que permet a les dones fer efectiu el seu dret a l'atenció sanitària i gestionar de manera autònoma la seva relació amb els serveis sanitaris. En concret, s'ha donat informació sobre la tramitació i renovació de la targeta sanitària, s'ha assessorat i acompanyat les dones per tramitar la renovació i l'expedició a través del circuit normalitzat, en el cas que es pogués, o a través de programes específics del Departament de Salut, i s'ha explicat a les dones el seu funcionament. Aquest any s'han trobat dones que, tot i que tenien la TSI, la tenien desactivada i, per tant, s'han fet els tràmits necessaris perquè poguessin tenir accés al

sistema sanitari públic. En concret, a través del programa per la prevenció i atenció de la sida del Departament de Salut, s'han sol·licitat 109 TSI.

- Des de la Creu Roja, seguint amb la tendència de l'any passat, es detecta un descens de la proporció de dones amb targeta de nivell 2 (atenció especialitzada). A més, de les 100 dones ateses per primer cop el 2018, 66 no tenien targeta de cap tipus. Gran part de les persones que no la tenen són dones en situació administrativa irregular i moltes d'elles sense possibilitat d'empadronar-se en cap domicili, de manera que representen part del gran nombre de persones que queden excloses del sistema públic de salut. Aquesta situació ha repercutit en un augment de les tramitacions de TSI.

Aquest any han augmentat els acompanyaments a serveis sanitaris per visites amb especialistes diferents a la ginecologia, per tal de facilitar la vinculació de les dones i assegurar que reben tota la informació, i s'ha sol·licitat, en els casos que era necessari, el servei de traducció presencial. Es detecten dificultats per tenir una bona vinculació amb els serveis generalistes d'atenció sanitària, com poden ser els CAP, que permeti a les dones anar tranquil·les i de manera autònoma a les cites mèdiques.

Una altra demanda recurrent és la d'atenció psicològica i suport emocional per tenir un acompanyament en moments i situacions complexes, com el dol migratori, la vivència de l'estigma social i la criminalització de la prostitució; es detecta una alta vulnerabilitat del col·lectiu, un aïllament social i un risc enfront de les violències masclistes. Des de la Creu Roja s'han derivat 6 dones a atenció psicològica del SAIER, i 8 a la del SAS. A més, durant les visites a locals s'ha promogut el benestar emocional i la qualitat de vida comunitària, aspecte que es pot treballar gràcies al vincle que s'ha anat creant durant els anys que fa que es visiten locals on s'exerceix la prostitució. Des del Lloc de la Dona també s'ha ofert entrenament ocupacional a dones que volien buscar una alternativa laboral. Concretament, s'han fet 8 sessions de *coaching* ocupacional individual per a 5 dones i 1 sessió de *coaching* grupal de recerca de feina amb la participació de 4 dones.

Finalment, cal destacar que per atendre les especificitats de les persones trans*, s'informa sobre el servei de Trànsit, i en el cas que la persona ho vulgui, se la hi deriva.

Dret a una vida sense violència

S'han detectat situacions de vulneracions de drets i violències masclistes patides per les treballadores sexuals que exerceixen en espais privats, i se n'ha promogut l'empoderament enfortint les estratègies de resistència individual i col·lectiva per afrontar l'estigmatització i les violències masclistes. Se'ls ha ofert atenció específica i personalitzada segons les seves necessitats. En concret, s'ha donat informació, assessorament i atenció a dones sobre diverses violències masclistes: TEH-FES, prostitució forçada, agressions sexuals o violència afectiva, sexual, institucional, comunitària i de gènere. S'ha fet difusió i assessorament sobre la xarxa d'atenció a la violència masclista, s'han fet derivacions a les xarxes i circuits específics en casos de violència masclista quan ha estat necessari, s'han realitzat acompanyaments a recursos especialitzats, s'han denunciat vulneracions de drets i s'ha promogut l'empoderament de les dones, posant especial èmfasi en la prevenció i identificació de les violències i la confrontació de l'estigma que recau sobre les treballadores sexuals. Aquest any s'han seguit atenent casos de ciberassetjament per part de la parella i de clients que han utilitzat les xarxes socials per exercir violència masclista.

L'entitat Genera ha promogut la defensa dels drets col·lectius mitjançant l'empoderament de les dones treballadores del sexe a partir de la desconstrucció de l'estigma social, l'organització col·lectiva i el coneixement dels propis drets. S'han dut a terme atencions individuals posant el focus en la promoció de l'empoderament, amb especial èmfasi en l'estigma social i les violències (TEH-FES, agressions sexuals, i violències sexoafectiva, comunitària, laboral i institucional); durant les visites als espais tancats es destaca el dret a viure vides lliures de violències com un dret fonamental i dels 32 tallers grupals que s'han realitzat en espais tancats, 3 tenien com a temàtica principal les violències amb la participació de 17 dones, i 20 l'estigma amb la participació de 114 dones. Durant aquests tallers se subratlla la no normalització de les violències, l'absència de violències com un factor més de salut i la detecció d'aquestes en els diversos àmbits. Des de Genera es detecta que han augmentat les violències que es produeixen a través de les xarxes 2.0 i que principalment afecten els drets d'imatge de les dones; i les violències en l'àmbit laboral. Tot i així, cal tenir en compte que, amb la intenció de no normalitzar i per visibilitzar i establir mecanismes per abordar-les, enguany des de l'entitat s'ha posat èmfasi en la violència laboral, fet que pot provocar que s'estigui detectant i visibilitzant més, la qual cosa no implica necessàriament un augment d'aquesta violència.

Des de la Creu Roja també s'ha treballat la prevenció i atenció en situació de violències (masclista, institucional, estigmatització), i en les visites als espais privats s'ha inclòs com una prioritat la detecció i atenció precoç de la violència de gènere. S'ha dissenyat una càpsula formativa sobre la violència de gènere fent ús de retalls de notícies de premsa per treballar la revictimització de les dones en les formes de comunicació. Es treballa conjuntament per afavorir aquesta identificació i poder crear estratègies contra aquesta vulneració de drets. Durant els tallers que es fan als locals també s'estableixen espais de discussió sobre l'estigma en el treball sexual, la violència de gènere, la defensa dels drets, l'assertivitat en la negociació, l'ambient de treball, resolució de conflictes... En el cas de les relacions afectives s'ha treballat a través de la identificació del cicle i l'escalada de violència i s'han treballat recursos de protecció i autodefensa. S'ha fet prevenció a través de l'empoderament de les dones mitjançant tallers i xerrades als espais de treball, i també de manera individual a l'oficina incloent-hi temàtiques com les següents: negociació i habilitats d'establir límits (ja sigui amb clients, persones encarregades dels locals, parelles, etc.), estratègies d'autodefensa individual i col·lectiva, autocura i autoestima. S'ha donat atenció i acompanyament a les dones en aquests processos i, en els casos necessaris, s'ha derivat les dones als recursos especialitzats del Circuit contra la Violència Masclista. En concret, s'han derivat 3 dones a serveis de violència masclista i 7 a la Unitat contra el Tràfic d'Éssers Humans de l'Ajuntament de Barcelona.

Durant les visites als locals també s'aprofita per fer sensibilització a propietaris/àries enfocada sobretot amb els mecanismes de protecció que tenen en cas de violències exercides per part dels clients. També es treballen les violències que a vegades pateixen elles mateixes, com la vivència de l'estigma del treball sexual, els abusos laborals, les tensions entre clients, treballadores i propietàries, i la possible responsabilitat legal a la qual es veuen exposades en cas de batudes policials. D'altra banda, pel seu rol de gestió, esdevenen membres clau en la prevenció de violències en els llocs de treball, i també en la sensibilització eficaç sobre la violència masclista.

Durant l'atenció que ha pogut fer de manera més pròxima la Creu Roja a les dones d'origen xinès (acompanyaments a cites mèdiques, intervencions quirúrgiques i vinculació amb altres recursos), s'han pogut detectar violències que pateixen, sobretot de caire institucional i relacionades amb el racisme que sofreixen diàriament. A més, se sospita que algunes d'elles poden ser víctimes de TEH-FES.

Des del Lloc de la Dona s'ha posat una èmfasi especial en la detecció de possibles víctimes de TEH-FES i violències masclistes, s'ha assessorat les dones i s'han fet les coordinacions necessàries amb els recursos especialitzats quan ha estat necessari.

Dret a la justícia

S'ha donat informació, assessorament i atenció en l'àmbit jurídic a les dones que ho necessiten ja sigui a través de recursos propis de les entitats com de la xarxa de recursos públics, i s'ha fet les derivacions i coordinacions que s'han considerat oportunes.

Durant el 2018, Genera ha seguit oferint el servei d'assessorament jurídic. S'han dut a terme 103 atencions a dones que exerceixen treball sexual en espais privats. A més a més, aquesta entitat també ha fet 53 atencions a dones que exerceixen a la via pública. En conjunt, les atencions efectuades es refereixen als àmbits següents: estrangeria (46,2%), violència comunitària-entorn (14,7%), administratiu-multes (11,5%), família (7,7%) i administratiu (7,7%). Entre les dones que exerceixen en espais privats, les atencions més destacades són les referides a l'àmbit d'estrangeria (49,5%) i de violència comunitària-entorn (22,3%). Entre les dones que exerceixen a la via pública, destaquen també les atencions sobre estrangeria (39,6%), les de l'àmbit administratiu-multes (34%) i les de l'àmbit penal (11,3%).

Des de Genera es detecta la tendència d'una disminució progressiva de les atencions jurídiques efectuades, sobretot a causa del descens d'atencions de dones que exerceixen el treball sexual a la via pública, principalment aquelles que rebien multes de l'ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona. En canvi, s'ha produït un augment d'atencions relacionades amb la vulneració dels drets d'imatge dins el marc dels fòrums de publicitat per a dones que exerceixen prostitució. De moment, aquest tipus de reclamacions s'han atès a títol individual, però s'està estudiant poder donar també alguna resposta a escala grupal.

Des de la Creu Roja s'han atès 88 demandes jurídiques; quasi un 65% de les demandes estan relacionades amb el dret a l'empadronament (dret bàsic sense el qual és molt difícil poder tenir garantit l'accés a drets i a la xarxa de recursos) i gairebé un 31% amb estrangeria. La resta estan relacionades amb renovació del passaport i homologació de títols (amb un 2,27% cada una). També s'han dut a terme 28 atencions jurídiques en l'àmbit d'estrangeria a través del servei del SAIER, s'ha fet seguiment i assessorament a les dones i, en alguns casos, acompanyament en els corresponents tràmits administratius.

Des del Lloc de la Dona s'han rebut 13 demandes relacionades amb l'atenció jurídica en els àmbits següents: d'estrangeria (9), d'explotació sexual (2) i penal (2).

Drets econòmics, laborals i a la formació

Es dona una atenció integral per a la **cobertura de les necessitats bàsiques** de les dones relacionades amb ajuts d'alimentació, transport, roba, atenció a fills/filles (material escolar, bolquers, joguines, complementació de les beques menjador...), sanitaris (pagament de medicaments, recursos oftalmològics, croses), subministraments i accés a l'habitatge. A més, s'ofereix assessorament segons les necessitats socials expressades, a través de recursos propis de les entitats, de la xarxa de serveis socials del sistema públic, i de la xarxa de recursos especialitzats, i es fan les coordinacions i les derivacions pertinents quan es considera oportú.

Aquest any, s'ha detectat un augment de les demandes de formació, de millora de l'ocupabilitat i d'inserció en el mercat laboral formal (el 2017 es van recollir un total de 64 demandes que suposaven un 4,64% del total de demandes, en comparació amb les 100 demandes del 2018 que representen un 6,73% del total). Aquestes demandes s'han cobert mitjançant recursos propis de les entitats i assessorament i informació sobre la xarxa de recursos públics i privats existents pel que fa a formació, millora de l'ocupabilitat, inserció laboral i per a la tramitació d'homologació de títols.

Des de les entitats Genera i Creu Roja també s'elaboren diagnòstics sobre les condicions laborals en els espais tancats on s'exerceix la prostitució, per visibilitzar vulneracions de drets i violència laboral i per generar espais de reflexió i transformació social.

Des Genera s'assessora les dones en el marc dels drets laborals, partint d'un sector laboral no regulat i en el qual no hi ha un marc de drets específics. A més, s'ha organitzat un taller sobre cooperativisme, i dels 32 tallers que s'han realitzat en espais tancats, 4 tenien com a temàtica principal la laboral i hi van assistir 30 dones. En aquests tallers es treballen les condicions laborals i la identificació d'alguns dels abusos que es donen en els contextos laborals com a violències laborals.

Des d'El Lloc de la Dona es detecta un augment d'atenció a dones amb una situació de vulnerabilitat més alta, reflectit en l'increment de les demandes de tipus social i les formatives-laborals, sobretot de dones originàries de Colòmbia i Veneçuela. Per donar-hi resposta, s'ofereix el servei d'orientació i inserció laboral i formativa. Durant el 2018, les dones ateses han realitzat un total de 52 demandes¹³ relacionades amb la formació (21) i l'accés al mercat laboral formal (31). Des d'El Lloc de la Dona s'atén les dones de manera integral i personalitzada; es dissenyen programes formatius i d'inserció laboral que responguin a les necessitats de cada dona i s'ofereix *coaching* ocupacional i de recerca de feina. En concret, 40 dones han participat en algun itinerari formatiu, i 9 dones han rebut sessions de *coaching* personal o ocupacional. Amb tot, l'alta mobilitat de les dones, especialment per a les que exerceixen en pisos de plaça, dificulta la permanència i l'estabilitat en els processos que inicien amb l'entitat i moltes d'elles no poden iniciar o seguir formacions que voldrien realitzar perquè la mobilitat i la urgència econòmica els ho impedeix. A més, s'ha continuat amb el procés de suport a l'emprenedoria mitjançant assessorament i microcrèdits, que consta d'un suport econòmic per iniciar el negoci i acompanyament en la planificació, promoció i difusió de l'activitat a través de *coaching* laboral. També s'han fet dues derivacions a l'entitat Dones per al Futur, que està especialitzada en accions d'emprenedoria per a dones que han patit violències.

Finalment, cal destacar que des d'El Lloc de la Dona detecten un augment de dones ateses que viuen en pisos ocupats, algunes de les quals han vist vulnerat el seu dret a un habitatge digne, ja que pagaven un lloguer desconexent la situació del pis on vivien.

Durant el 2018 des de la Creu Roja s'han atès 39 demandes en relació amb l'àmbit formatiu i laboral (16 el 2017), 28 de les quals eren de recol·locació laboral i 11 de formatives, i s'han realitzat derivacions a serveis especialitzats en la millora de l'ocupabilitat. Cal destacar que s'ha iniciat una recollida de dades a través d'una breu entrevista a les dones amb diferents graus de vinculació per conèixer les seves valoracions i propostes de millora del servei, i identifiquen com a àmbit de més necessitat els recursos d'inserció i formació laboral, sobretot per aquelles que no tenen la situació administrativa regular.

¹³ Cal tenir en compte que una mateixa dona pot fer més d'una demanda.

A més, es detecta un augment de les demandes d'allotjament, i s'incrementa el nombre de dones que viuen als mateixos locals on treballen (que representen gairebé el 20% el 2018 i un 15,7% el 2017) i les que viuen en una habitació llogada, al mateix temps que disminueix la proporció de dones que viuen en un habitatge de lloguer o de propietat; també es detecten abusos que dificulten l'accés a un habitatge digne, sobretot quan les dones tenen la situació administrativa irregular. Per tal de donar resposta a aquestes demandes es deriva les dones a serveis socials i es fa difusió d'organitzacions per la defensa del dret a l'habitatge a través de derivacions a la Plataforma d'Afectats/ades per la Hipoteca, el Sindicat de Llogaters/eres i xarxes d'habitatge del barri on viuen, i se les informa dels mecanismes per buscar pisos i habitacions de lloguer per tal que puguin comparar preus. També es promou l'ús de les TIC en la recerca d'habitatge i la millora del coneixement de la ciutat per optimitzar les seves possibilitats. En els casos d'urgència, es deriva les dones a serveis com el CUESB i el SIS.

Finalment, cal esmentar que en els tallers que es fan en els espais privats on s'exerceix treball sexual, també es treballa l'autogestió econòmica, com una eina més d'empoderament.

3. Serveis i recursos de formació i millora de l'ocupabilitat

Per promoure l'accés als drets de formació, econòmics i laborals, l'Agència ABITS dona suport a diversos programes d'atenció integral per a la millora de la formació i l'ocupabilitat de dones que exerceixen o han exercit el treball sexual. Concretament, es van portar a terme cinc programes en col·laboració amb cinc entitats: Surt - Fundació de Dones, Fundació Privada; El Lloc de la Dona, Germanes Oblates, la coordinadora per a la inserció sociolaboral Anem Per Feina, Metges del Món Catalunya i Associació Estel Tàpia en els quals hi van participar 441 dones¹⁴, xifra que suposa un increment del 40,45% respecte a l'any anterior.

Les dones que han participat en **programes per a la millora de l'ocupabilitat durant el 2018 són, principalment, originàries de Nigèria i representen un 39%, seguides de les dones originàries d'Amèrica Llatina, amb un 32,43%; de l'Europa de l'Est, amb un 8,16% (principalment de Romania), i d'Espanya, amb un 6,80%**. Pel que fa a les franges d'edat, no es poden treure conclusions globals perquè no es tenen les dades de tots els projectes en les mateixes franges d'edat. Tot i així, podem dir que la més representada és la dels 30 als 45 anys. Cal destacar les dones de més de 45 anys, i sobretot l'existència de dones més grans de 55 anys, que, tot i ser una minoria, requereixen una atenció especial, ja que fan demanda quan veuen que la seva salut els impedeix continuar exercint, i venen de trajectòries llargues d'exercici del treball sexual, fora dels circuits normalitzats de treball i amb situacions d'exclusió molt cronificades i sense haver cotitzat (o molt poc) a la Seguretat Social.

Pel que fa l'accés a l'educació, **la majoria tenen estudis secundaris o primaris, amb un 39,23% i 35,83%, respectivament; el 4,48% té estudis mitjans o superiors, el 4,31% no té estudis, i del 13,15% restant es desconeix**. Finalment, pel que fa a la situació administrativa, cal destacar la diferència entre programes amb un enfocament de millora d'habilitats socials i laborals on les dones amb situació administrativa irregular són majoria (64,55% respecte al 71,74% de l'any 2017) i que se centren en millores competencials bàsiques en el terreny idiomàtic, de coneixement de la cultura i la ciutat, d'hàbits laborals, d'intentar regularitzar la seva situació en els casos en què és possible, etc.; i

¹⁴ Cal tenir en compte que alguna dona pot estar comptabilitzada més d'una vegada, ja que pot ser que hagi participat en més d'un programa.

els programes enfocats a millores en competències d'ocupabilitat generalistes o de tecnificació, on la majoria de dones tenen permís de treball (54,20%), tot i que la proporció ha disminuït respecte al 2017 (61,46%).

En total, **122 dones han aconseguit 162 feines, i han estat 75 les dones que van aconseguir feina mitjançant 116 contractes laborals**. El 2018 es va continuar treballant dins d'un context de crisi econòmica, ocupacional i de feminització de la pobresa. Les opcions d'inserció que ofereix el mercat de treball actual continuen sent de baixa qualitat (sectors precaritzats, contractacions de jornada parcial i de temporalitat curta, salaris baixos, etcètera). Aquest any s'ha atès un 40,45% més de dones, d'una banda, perquè hi ha dos projectes més que promouen la millora de l'ocupabilitat i, de l'altra, per l'augment de dones ateses des d'El Lloc de la Dona (36,96%). El total de dones inserides, tenint en compte el mercat laboral formal i informal, han augmentat un 67,12%, tot i que les dones inserides al mercat formal només han augmentat un 29,31%. El nombre de feines aconseguides ha augmentat un 39,66% i el nombre de contractes ha augmentat un 24,73%. Per tant, podem concloure que aquest any hi ha hagut més inserció que l'any passat però amb un agreujament de la precarietat, ja que l'augment de dones que han aconseguit feines (mercat formal i informal) és superior a l'increment de dones ateses (67,12% versus el 40,45%); i, en canvi, l'augment de dones que han aconseguit una inserció al mercat formal és inferior al de dones ateses (29,31% versus 40,45%).

Durant el 2018, continuant amb la tendència dels darrers anys, encara es va treballar en un context de crisi econòmica i ocupacional i de feminització de la pobresa. Les opcions d'inserció que ofereix el mercat de treball actual continuen sent de baixa qualitat, en sectors precaritzats, amb contractacions de jornada parcial i de temporalitat curta i salaris baixos, etcètera, i exigint uns requisits de formació i preparació molt elevats. Les dones immigrades o transgènere són les que acostumen a ocupar els llocs més precaris. A aquesta situació conjuntural del mercat laboral formal, cal afegir-hi que s'atén un percentatge elevat de dones amb situació administrativa irregular, fet que els impedeix l'accés a molts recursos formatius i tot sovint els impossibilita l'accés al mercat laboral formal, a pesar que algunes tenen la resta de requisits per regularitzar la seva situació administrativa mitjançant l'arrelament social.

Durant el 2018, els projectes de millora d'ocupabilitat han tingut dues línies d'actuació: la millora de les competències bàsiques social i laborals i els projectes integrals d'ocupabilitat per a la millora de les capacitats sociolaborals. En el primer àmbit d'intervenció s'ha realitzat el Projecte de formació sociolaboral d'El Lloc de la Dona de les Germanes Oblates que va atendre 189 dones. En la segona línia d'actuació durant el 2018 s'han realitzat 4 projectes: en el "Dispositiu integral per a la millora de l'ocupabilitat dirigit a treballadores sexuals 2018-2019" de la Fundació Surt hi van participar 83 dones; Anem per Feina, mitjançant el projecte "Dispositiu especial d'acompanyament per a la incorporació al mercat laboral i al teixit social de dones que busquen alternatives i/o complement al treball sexual", va atendre 106 dones; Estel Tàpia, mitjançant el projecte "També hi són", va atendre 11 dones, i Metges del Món, amb el projecte "Dona! Una oportunitat per teixir futurs 2018-19", va atendre 52 dones. Cal destacar que els dos últims projectes són una novetat del 2018.

Les principals actuacions i els indicadors globals dels serveis i recursos de formació i foment de l'ocupabilitat es detallen a continuació:

		2016	2017	2018
Atenció integral per a dones que exerceixen la prostitució en espais tancats i altres contextos de prostitució. Eix formació i inserció sociolaboral (El Lloc de la Dona)	Participants	131	138	189
	Dones inserides al mercat formal	7	6	9
	Contractes	19	6	9
	Dones inserides (mercat formal o informal)	21	18	24
DIR. Dispositiu integral per a la recol·locació laboral de les dones que exerceixen la prostitució (Fundació SURT)	Participants	15		
	Dones inserides al mercat formal	12		
	Contractes	21		
	Dones inserides (mercat formal o informal)	12		
DIMO. Dispositiu integral per a la millora de l'ocupabilitat (Fundació SURT)	Participants	69	75	83
	Dones inserides al mercat formal	32	27	29
	Contractes	46	52	57
	Dones inserides (mercat formal o informal)	32	27	32
Dispositiu especial d'acompanyament per a la incorporació al mercat laboral i al teixit social de dones que busquen alternatives o complement al treball sexual (coordinadora Anem per Feina)	Participants	104	101	106
	Dones inserides al mercat formal	27	25	34
	Contractes	37	35	47
	Dones inserides (mercat formal o informal)	37	28	63
També hi són (Associació Estel Tàpia)	Participants			11
	Dones inserides al mercat formal			0
	Contractes			0
	Dones inserides (mercat formal o informal)			0
Dona! Una oportunitat per teixir futurs 2018-19 (Metges del Món Catalunya)	Participants			52
	Dones inserides al mercat formal			3
	Contractes			3
	Dones inserides (mercat formal o informal)			3
TOTAL DONES CONTRACTADES		78	58	75

Nota:

El 2016, 78 dones han aconseguit inserció al mercat laboral formal mitjançant 123 contractes.

El 2017, 58 dones han aconseguit inserció al mercat laboral formal mitjançant 93 contractes.

El 2018, 75 dones han aconseguit inserció al mercat laboral formal mitjançant 116 contractes.

3.1. Projectes de millora de les competències bàsiques socials i laborals

Dins d'aquesta línia de treball hi trobem el **Projecte de formació sociolaboral d'El Lloc de la Dona** que té per objectiu cobrir les demandes que fan les dones de buscar alternatives de feina a l'exercici de la prostitució oferint-los diferents itineraris formatius i d'inserció en funció de les seves necessitats i possibilitats, ajustades a les situacions particulars. Es caracteritza per ser molt flexible: defineix amb cada dona el seu projecte vital i professional, accepta la incorporació de les dones al programa en qualsevol moment, vincula el seu procés, quan escaigui, a les ajudes socials que permeten fer el seguiment de l'activitat, i s'adequa a les necessitats canviants de les dones. En el context de crisi i feminització de la pobresa, la majoria de dones ateses presenta una gran precarietat i no disposa de recursos per cobrir les necessitats bàsiques, i per això és necessari complementar el projecte amb l'atenció social.

Tenint en compte el perfil de les dones ateses (principalment originàries de Nigèria, amb situació administrativa irregular, amb perfils formatius baixos, amb poc coneixement de l'idioma vehicular, xarxa familiar inexistent, fills/filles a càrrec i amb deutes acumulats com a possibles víctimes de TEH-FES), en els últims anys s'ha reorientat la intervenció posant l'accent en el reforç de la formació prelaboral i de **millora d'habilitats bàsiques laborals i socials** i, en un segon terme, en la formació tècnica. En concret, s'han dut a terme les accions següents:

- **Millora d'habilitats bàsiques:** formació prelaboral en idiomes (català i castellà), acollida bàsica i funcional, alfabetització informàtica, empoderament i altres competències.
- **Formació tècnica:** dirigida a dones que no poden accedir a altres recursos formatius de la ciutat, perquè no tenen la documentació administrativa regularitzada o per dificultats idiomàtiques. Durant el 2018 s'han organitzat les formacions següents: 1 curs d'atenció sociosanitària a domicili, 2 de cuina per a persones grans, 1 de jardineria i horticultura i 1 d'automaquillatge. A més, s'han derivat dones a 2 formacions de confecció industrial al taller de Dona Kolores (gestionat també per El Lloc de la Dona) i a recursos externs.
- **Projecte de mentoria de servei a domicili:** per reforçar el procés formatiu i que la dona pugui millorar les seves habilitats en el mateix lloc de treball.
- **Projecte de microcrèdits i suport a l'emprenedoria:** s'ha continuat amb el projecte de microcrèdits i suport per a l'autoocupació per a dones que tenen habilitats i coneixements per exercir algun ofici però que no disposen dels recursos econòmics necessaris per poder comprar els materials inicials.
- **Coaching laboral:** s'han ofert sessions de *coaching* laboral per preparar el procés de l'entrevista de selecció.

Durant el 2018 es van atendre **189 dones** que van fer itineraris de formació prelaboral (165 dones) i itineraris d'inserció laboral (38 dones).¹⁵ D'aquestes, 24 dones van aconseguir alguna inserció al mercat laboral formal o informal, 9 de les quals van aconseguir un contracte en el mercat laboral formal. Durant el 2018 s'ha atès quasi un 37% més de dones que el 2017, i s'ha mantingut estable respecte a l'any anterior el percentatge de dones que ha aconseguit alguna inserció al mercat de treball formal o informal sobre el total de participants (12,7% el 2018 i 13,04% el 2017) i també les que han aconseguit algun contracte laboral al mercat formal (4,76% aquest any i 4,35% l'any anterior).

Cal destacar que s'ha continuat treballant en un marc en el qual és molt difícil que les dones puguin trobar alternatives laborals, principalment perquè tenen la situació administrativa irregular, una baixa qualificació tècnica, dificultats per a la conciliació laboral i familiar i la reducció significativa de les opcions d'inserció al mercat laboral formal. En aquest context, la majoria de feines a les quals han accedit les dones han estat a temps parcial o amb contracte per temporada.

En relació amb el país d'origen de les dones participants al programa, un 73,02% provenien d'Àfrica, principalment de Nigèria, que representa un 64,02%, i el Marroc (7,94%). Aquestes dades representen una disminució a escala proporcional considerable respecte a l'any anterior de dones ateses originàries d'Àfrica i Nigèria (en què les dones provinents d'Àfrica representaven el 81,16% i les de Nigèria un 76,81%). En canvi, les dones ateses originàries del Marroc representen un 7,94% amb un augment respecte al 2017 (4,35%). La resta, i en menor mesura, provenien d'Amèrica Llatina (13,23%), Àsia (4,76%, en què totes les dones eren originàries del Pakistan), l'Europa de l'Est (2,12%) i Espanya (1,06%). Cal destacar que durant el 2018 no s'ha atès cap dona originària de Romania. La franja d'edat més representativa és la de 26 a 35 anys, que representa un 35,45%, seguides de les de 36 a 45 amb un 25,40%, i de 18 a 25 el 19,05%. Comparant les edats de les dones ateses durant el 2018 i el 2017, podem concloure que no hi hagut canvis significatius. La majoria de les dones ateses segueixen sent menors de 35 anys, i cal indicar que en els **programes prelaborals les dones que hi participen són més joves** que en la resta de programes.

La majoria de dones participants en el projecte (64,55%) estaven en situació administrativa irregular, la qual cosa suposa una disminució rellevant, ja que l'any passat representaven un 71,74%. Aquesta disminució es pot relacionar amb la disminució de dones originàries de Nigèria, que sovint tenen la situació administrativa irregular, i moltes d'elles fins i tot no disposen de cap tipus de documentació acreditativa de la seva identitat. Referent a l'accés a l'educació, el 41,80% de les dones ateses tenen estudis secundaris, el 37,57% tenen estudis primaris, el 5,29% tenen estudis superiors i el 2,65% no han estat escolaritzades. De la resta (12,70%), se'n desconeix el nivell d'estudis a causa de les dificultats per equiparar els estudis que han fet als països d'origen amb la categorització d'estudis del nostre país. Comparant el nivell d'estudis de les dones ateses durant el 2017, es detecta un augment de la proporció de les dones que tenen un nivell d'estudis superiors (secundaris i superiors), primaris i sense escolaritzar i una disminució significativa de les dones amb estudis secundaris.

Cal destacar que tant el fet de tenir la situació administrativa irregular com un nivell baix d'estudis, o no poder-los demostrar, dificulta l'accés de les dones al mercat de treball formal, limita els sectors

¹⁵ Cal tenir en compte que una dona pot haver seguit un itinerari de formació prelaboral i d'inserció laboral alhora.

d'ocupació als quals poden accedir i determina també el seu procés de formació, ja que els requisits per a les formacions sovint exigeixen tenir la situació administrativa regularitzada o un nivell d'estudis determinat. A més, les dones que tenen estudis superiors sovint també tenen dificultats per poder-se inserir al mercat de treball formal, encara que tinguin la situació administrativa regular, ja que sovint són dones que han estat inactives un temps i que pateixen la intersecció de moltes discriminacions (gènere, el fet de ser migrant, edat...).

3.2. Projectes integrals d'ocupabilitat per a la millora de les capacitats sociolaborals

Dins d'aquesta línia de treball hi trobem quatre projectes: el "Dispositiu integral per la millora de l'ocupabilitat" (DIMO) de la Fundació SURT, el "Dispositiu especial d'acompanyament per a la incorporació al mercat laboral i al teixit social de dones que busquen alternatives i/o complement al treball sexual", de l'entitat Anem per Feina; "També hi són", de l'Associació Estel Tàpia, i "Dona! Una oportunitat per teixir futurs 2018-2019", de Metges del Món Catalunya.

El "**Dispositiu integral per la millora de l'ocupabilitat**" de la Fundació SURT té per objectiu facilitar l'adquisició i desenvolupament d'estratègies d'empoderament de les dones que exerceixen el treball sexual per poder optar al mercat de treball formal en cas que ho vulguin o mantenir-se en el TS en millors condicions, assegurant-los els drets laborals i socials. Des del dispositiu s'ofereix atenció integral amb un enfocament molt ampli que permet ajustar el circuit a cada dona de manera molt individualitzada i a mida de les seves necessitats. Es parteix de la metodologia de l'empoderament, l'enfocament de gènere, el model de competències i la perspectiva intercultural; es posa l'accent en la recuperació dels recursos personals i les competències que tenen les dones, i es promou la millora de la seva autoestima i autonomia. Es tracta, doncs, de posar un èmfasi especial en els processos personals de les dones i afavorir que iniciïn un procés d'empoderament que els permeti tirar endavant el seu projecte vital i professional.

Durant aquest any, al programa DIMO hi han participat 83 dones, en comparació amb les 75 de l'any anterior. El nombre de dones inserides al mercat laboral formal o informal s'ha incrementat (ha passat de 27 el 2017 a 32 el 2018), i ha augmentat lleugerament el percentatge de dones inserides al mercat laboral formal o informal sobre el total de participants (representa un 36% el 2017 i un 38,55% el 2018). El nombre de dones inserides al mercat laboral formal també ha augmentat (29 el 2018 i 27 el 2017), tot i que el percentatge sobre el total de participants ha disminuït lleugerament (34,94% aquest any i 36% l'any passat).

El DIMO inclou un ampli ventall de recursos que les dones poden utilitzar segons quin sigui el seu pla individual en l'esfera vital i professional:

- Un procés d'empoderament personal que permeti a les dones definir i executar el seu projecte vital, més enllà del projecte professional.
- Un balanç de competències centrat a identificar i recuperar competències professionals per transferir-les al mercat laboral formal.
- Itineraris personalitzats a partir de la definició d'objectius que consten d'accions d'orientació laboral, de capacitació tècnica, de capacitació instrumental bàsica i d'entrenament de competències transversals.

- Acompanyament personalitzat.
- Gestió d'ofertes laborals i borsa d'empreses col·laboradores.
- Aula de recerca de feina.
- Servei d'assessorament legal, de gestoria i de tramitació de prestacions.
- Suport a dones que han patit o pateixen violències masclistes.

Pel que fa a les dades de perfil de les participants, s'observa que les dones originàries de països d'Amèrica Llatina representen un 49,40%, i destaquen les de l'Equador amb un 12,05% del total i República Dominicana amb un 7,23%; un 27,71% són originàries de països d'Àfrica, i les dones més nombroses són les provinents de Nigèria que representen un 22,89% sobre el total de dones, un 10,84% provenen de l'Europa de l'Est (principalment de Romania amb un 7,23%) i un 10,84% són autòctones. Pel que fa a les franges d'edat, la més representada és la de 36 a 45 anys amb un 46,99%, seguida de la franja de més grans de 45 anys amb un 24,10%.

Aquest 2018 hi ha hagut un canvi en el perfil de les dones ateses, principalment en relació amb els seus països d'origen. L'any 2017 només un 35% de les dones ateses provenien de països on el castellà no era una de les llengües oficials; en canvi, el 2018 representaven pràcticament la meitat de les dones ateses, principalment per l'increment de dones ateses originàries de Nigèria. Les conseqüències directes d'aquest canvi són, d'una banda, les dificultats idiomàtiques associades a aquest grup de dones que moltes vegades tenen un nivell de castellà molt baix i, d'altra banda, el fet que aquestes dones acostumen a tenir una situació de vulnerabilitat alta i és habitual que hagin patit moltes violències i vulneracions dels seus drets, i moltes d'elles han estat víctimes de tràfic de persones o d'explotació sexual. Cal també esmentar que, en general, aquest grup de dones no va realitzar cap procés d'educació formal al seu país d'origen ni a Espanya, i moltes vegades no tenen experiència laboral prèvia al mercat formal. Finalment, el fet que aquestes dones es trobin en situació de molta precarietat econòmica també dificulta el seu procés, ja que és freqüent que les dones no tinguin diners per a transport ja que han de cobrir alimentació i altres necessitats bàsiques.

Les dones que s'atenen en aquest programa tenen moltes dificultats per poder inserir-se en el mercat laboral formal, en el qual continuen predominant les ofertes precàries i la feminització de la pobresa. Per tant, les dones segueixen patint discriminació de gènere, per ser migrades (89,16%), perquè moltes no tenen formació reglada i posseeixen poca experiència laboral al mercat formal, i per edat (el 71,08% de les dones ateses en el programa tenien més de 36 anys, un 24,10% d'elles eren més grans de 46 anys, i moltes d'elles feia un temps llarg que estaven al mercat laboral informal). Les dones comenten que la seva raó per a començar a buscar treball formal en edats més tardanes es deu al fet que l'exercici de la prostitució se'ls va tornant menys rendible a mesura que passen els anys i la seva motivació per exercir també es va perdent amb el temps. Moltes de les dones han exercit la prostitució tota la seva vida i quan decideixen incorporar-se al mercat formal es troben amb dificultats relacionades amb la seva falta de formació i experiència. En el programa DIMO es treballa per reivindicar les experiències viscudes i adaptar-les a les necessitats del mercat formal.

Finalment, cal destacar que el 75% de les dones que van ser seleccionades el 2018 per participar en el programa van expressar viure o haver viscut situacions de violència masclista, ja sigui per part de familiars, clients o parelles sentimentals o bé per haver arribat a Espanya en condicions de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual. Les dades relatives a la violència de gènere no

reflecteixen, no obstant això, les situacions particulars de les dones que no van expressar haver viscut violència masclista o que no la van identificar. Aquestes situacions de violència no verbalitzada com a tal però expressada de formes subtils podrien configurar pràcticament la totalitat de les restants dones (15%), principalment de dones que van viure situacions de violència per part de clients. Cal destacar també el fet que, malgrat les xifres de la violència, no es va atendre cap dona que estigui cobrant la prestació de renda activa d'inserció (RAI) per ser víctimes de violència de gènere o domèstica.

El **“Dispositiu especial d'acompanyament per a la incorporació al mercat laboral i al teixit social de dones que busquen alternatives i/o complement al treball sexual” de la coordinadora per a la inserció sociolaboral Anem per Feina** ofereix acompanyament i abordatge personalitzat a les dones que necessiten un acompanyament individualitzat per obtenir alternatives d'accés al mercat laboral formal. Està adreçat a treballadores sexuals en edat laboral, en situació regular o regularitzable, que hagin tingut una experiència laboral anterior, o que hagin seguit una formació prèvia que els hagi permès l'adquisició d'hàbits laborals (responsabilitat, puntualitat, relacions socials...), però que es troben en una situació estructural o molt sovint conjuntural de desorientació, que exigeix d'un acompanyament personalitzat per a l'entrada amb garanties al mercat laboral formal. És un programa flexible, que accepta la incorporació de les participants en qualsevol moment i s'adapta a les seves necessitats personals.

Durant el 2018 s'han atès 106 dones: 38 que van iniciar el procés aquest any i 68 que havien iniciat el procés de millora de l'ocupabilitat en anys anteriors. D'aquestes, 63 dones han aconseguit alguna inserció en el mercat laboral formal o informal, xifra que representa un 59,43% de les participants i suposa un increment molt substancial respecte a l'any anterior (el 2017 ho van aconseguir 28 de les 101 participants, que representa un 27,72%). Durant el 2018, 34 dones han aconseguit alguna inserció al mercat laboral formal, xifra que suposa un 32,08% respecte al total de les participants i augmenta lleugerament respecte a l'any passat que representaven el 24,75% de les participants.

El projecte es va estructurar en diverses fases:

- Fase d'acollida, informació i orientació: En aquesta fase es fan les entrevistes d'acollida, d'informació i de treball del *curriculum vitae*.
- Seguiment, orientació i capacitació en context laboral: planificació de la requalificació professional mitjançant formacions, seguiment de l'itinerari establert, assessorament i conscienciació de drets i deures d'estrangeria i laborals, sessions de suport personal i abordatge de les dificultats i coordinació amb altres agents implicats.
- Intermediació o recerca activa de feina: servei d'intermediació laboral i borsa d'empreses col·laboradores, prospecció de mercat, formació en recerca activa de feina mitjançant internet, seguiment de l'itinerari establert i laboral un cop aconseguida una feina (durant i un cop acabada).
- Fase de tancament: avaluació de l'itinerari seguit i de les competències transversals assolides i derivació a altres recursos si es considera oportú.

El perfil de les dones ateses segons el país d'origen¹⁶ era el següent: El 36,68% de les dones provenien de països d'Àfrica, principalment de Nigèria, amb un 28,30% del total de les dones ateses. En segon lloc, hi havia les dones d'origen de països d'Amèrica Llatina amb un 34,91% (principalment de l'Equador i l'Argentina), seguides de les dones provinents de l'Europa de l'Est amb un 16,04% (principalment de Romania), i, en quart lloc, d'Europa amb un 10,38%; les autòctones representen un 9,43% del total de dones. Comparant les dades amb l'any anterior, la proporció de dones provinents de països d'Àfrica ha disminuït substancialment (un 38,68% el 2018 en comparació amb el 45,54% del 2017). En canvi, les dones provinents d'Amèrica Llatina, de l'Europa de l'Est i d'Europa han augmentat proporcionalment (34,91% el 2018 respecte al 31,68% del 2017; 16,04% el 2018 versus el 15,84% el 2017, i 10,38% el 2018 en comparació amb 6,93%, respectivament).

La franja d'edat predominant era dels 36 als 45 anys amb el 41,51%, seguida per la franja dels 26 als 35 anys amb el 26,42%, de 46 a 55 amb el 19,81%, les de més de 55 anys amb el 9,43%, i el 2,83%, de 18 a 25 anys. Aquestes dades són bastant similars a les de l'any anterior, i no es detecta cap variació significativa en cap franja d'edat.

Pel que fa a la situació administrativa, un 93,40% de les dones tenien la situació regular i amb permís de treball, i un 6,60% irregular sense permís de treball, de manera que han augmentat significativament les dones amb situació administrativa regular amb permís de treball (representaven un 83,17% el 2017).

Pel que fa al nivell d'estudis, en els últims anys es detecta que al dispositiu s'atenen dones amb mancances formatives, competencials, de regularització administrativa i, fins i tot, de situació psicosocial que fa que les dones estiguin en una situació molt vulnerable de cara a una possible participació en processos de selecció o intermediació. Això requereix fer tasques prèvies per promoure l'empoderament, la motivació i derivació cap a formació que allarguen en el temps la viabilitat d'una hipotètica inserció, fet que entra en contradicció amb la urgència econòmica que tenen moltes de les dones. A més, per accedir a formacions professionalitzadores es requereixen nivells d'estudi previ que sovint les dones que s'atenen no tenen o no el poden demostrar. Per aquest motiu, des del dispositiu també es treballa per a l'homologació de títols, la recerca de recursos que preparin la prova de nivell abans del curs, i es promou les formacions en empreses.

Durant els últims anys d'execució d'aquest projecte, ha calgut un replantejament del concepte de reinserció, ja que implica processos més llargs, i ara l'entrada al mercat laboral formal sempre és precària amb feines parcials, contractes temporals, sectors en els quals les condicions laborals han anat empitjorant i perdent qualitat... En conclusió, no es pot parlar d'inserció encara que hi hagi un accés al mercat laboral. Les usuàries accedeixen a feines, però segueixen necessitant recursos de suport en l'àmbit social i adquireixen un nivell precari d'autonomia. A més, la precarietat de les contractacions ha provocat que algunes dones tinguin situació administrativa irregular de manera sobtevinguda, ja que no poden complir el mínim exigint de cotització per renovar la seva situació administrativa regular. La situació actual i les expectatives econòmiques fan preveure un enquistament d'aquestes condicions, la qual cosa provocarà que els processos d'autonomia i inserció en el mercat laboral formal segueixin sent de llarga durada.

¹⁶ Es recull la dada per país d'origen, ja que hi ha dones amb les quals, encara que ja han tramitat la nacionalitat espanyola, és necessari continuar treballant aspectes relacionats amb la immigració.

Finalment, cal destacar que les dones ateses en aquest dispositiu tenen un nivell més alt d'accés i manteniment de les feines, en comparació amb altres dispositius que atenen dones, ja que les usuàries d'aquest servei accepten feines que les usuàries d'altres serveis rebutgen o no poden acceptar. Aquest aspecte obeeix al fet que, en general, tenen més capacitat d'autoorganitzar-se el temps i les seves responsabilitats familiars (competència transferida des de la necessitat de fer-ho com a treballadores sexuals) que els permeten accedir a feines en horaris i amb desplaçaments que són inviables per a altres usuàries que es troben més lligades pels horaris dels seus infants o el bloqueig de moure's. El nivell de manteniment de les feines és més alt, ja que poden gestionar amb més llibertat determinats canvis d'horari o de funcions. En canvi, l'accés a les feines que tenen són de baixa qualitat i amb males condicions laborals, i l'accés a una feina que garanteixi un cert grau d'autonomia requereix una inversió de temps en formació del qual sovint no disposen.

El projecte “Dona! Una oportunitat per teixir futurs” de Metges del Món Catalunya pretén contribuir a la millora de l'accés a la formació i ocupació en altres sectors econòmics al treball sexual a la ciutat de Barcelona, així com millorar les capacitats i habilitats de les dones cisgènere i transgènere treballadores sexuals en el procés de l'exercici dels seus drets socials i laborals. En concret, es treballa en dos eixos:

- Lluitar contra la transfòbia empresarial que es dona actualment en el mercat laboral, oferint oportunitats laborals a les dones, especialment les trans, que es troben en situació de vulnerabilitat i que desenvolupen la seva activitat laboral exercint la prostitució; i donar resposta a la vulneració de drets laborals de les dones transgènere facilitant la participació del mateix col·lectiu en la defensa dels seus drets.
- Fomentar la figura de l'agent de salut com a eina de transformació necessària per a les entitats del tercer sector i Administració pública que treballen amb col·lectius en situació de vulnerabilitat.

Durant el 2018 les principals accions que es van desenvolupar van ser les següents:

- Curs d'iniciació a agents de salut en el qual van participar 25 dones (22 de les quals el van acabar) que van treballar coneixements i competències bàsiques i necessàries per aproximar-se a les funcions que les agents de salut han de desenvolupar en el seu lloc de treball.
- Curs d'agents de salut en el qual han participat 11 dones (10 de les quals el van acabar) que van treballar habilitats, capacitats i competències imprescindibles i necessàries per desenvolupar les funcions de l'agent de salut. D'aquesta nova edició volem destacar que 7 d'elles eren dones transgènere, i la resta, cisgènere. Totes elles exerceixen o han exercit la prostitució i van ser seleccionades entre mes de trenta dones.
- Itineraris personals d'inserció: Es van iniciar 12 itineraris (11 dels quals estaven en seguiment en acabar l'any); 3 dones han aconseguit inserir-se al mercat laboral formal com a operàries de neteja, dues d'elles mitjançant contracte d'obra i servei de durada inferior als 6 mesos a temps parcial i una altra amb contracte de formació i treball a jornada completa i de 6 mesos de durada. Per tant, les insercions que s'han aconseguit són en sectors precaritzats i feminitzats, i mitjançant contractes de curta durada i en dos dels casos, parcials.
- S'ha habilitat un espai de recerca activa de feina, que van utilitzar 7 dones cis i 1 dona transgènere.

- **Espai Creatiu Trans:** 11 dones van participar en aquest espai en què es van dur a terme sessions de teatre amb les dones participants. Companyia Teatre-*Fòrum Trans Tiriti trans.

Durant aquest primer any d'execució s'han fet tres representacions teatrals: una de caràcter intern adreçada a persones voluntàries, tècniques i membres de la junta de l'entitat; en el lliurament del Premi Jove de Còmic de Sant Martí i a l'Espai Erasme de la Fede.cat dirigit a les entitats d'aquest espai.

- **Incidència política:**

Durant aquest primer any es va acompanyar dones en situació de prostitució en les accions programades al voltant del 8 de març. Durant el matí es va assistir a la concentració de plaça de la Universitat amb dones subsaharianes, majoritàriament procedents de Nigèria. Durant la manifestació de la tarda es va fer un taller sobre "Feminismes reunits" a la seu, es va fer un taller de pancartes feministes i es va acompanyar el grup GRIS en la seva presentació oficial com a grup d'incidència política transgènere. Aquesta acció es va dur a terme juntament amb el voluntariat de l'associació, i hi van participar més de 30 persones voluntàries i 25 dones en situació de prostitució.

A més, també es dona suport al **Grup d'incidència política laboral trans**: 9 dones van formar part del Grup d'incidència política laboral trans, es va participar en la campanya #estamospreparadasytu (es van distribuir postals a noves persones voluntàries i població en general), s'ha participat en el projecte "Transeducant, gener@ el canvi" on dones transgènere executen tallers de sensibilització dirigits al voluntariat de l'associació i s'ha realitzat un qüestionari dirigit a les dones transgènere que ja havien participat en el grup d'incidència política per conèixer el seu estat actualment i també quins són els objectius que cal abordar. Les dones volen participar en més espais de sensibilització dirigits a població jove i demanen més formació sobre associacionisme i drets laborals. En aquesta primera etapa hem convidat les 9 dones que havien realitzat el qüestionari a participar en el projecte - Formació Associacionisme.

- **Formació de drets laborals:** Es van fer formacions individualitzades sobre drets laborals a 6 dones cisgènere i 1 dona transgènere. El 2019 està previst fer formació grupal sobre aquest aspecte.

Mitjançant aquest projecte s'ha atès 52 dones, la meitat de les quals transgènere, i l'altra meitat, cisgènere. La majoria eren procedents d'Amèrica Llatina i representaven un 61,54%, principalment de l'Equador (21,15% sobre el total) i de Veneçuela (7,69%). Les dones autòctones representen un 11,54%, la mateixa proporció que les dones provinents de l'Europa de l'Est (principalment de Romania amb un 7,69%). Les dones provinents de països africans representen un 9,62% (les dones originàries de Nigèria són un 3,85%). Pel que fa a les edats de les dones ateses, la franja d'edat més representada és la de 30 a 39 anys amb un 28,85%, seguida de la de 40 a 49 i de 50 a 59 amb un 19,23%, i la de 20 a 29 anys amb un 11,54%. Finalment, en relació amb la situació administrativa, un 55,77% tenen permís de treball ja sigui perquè tenen permís de residència i treball (34,62%), perquè tenen la nacionalitat (13,46%), o com a sol·licitants d'asil (7,69%). La resta, un 11,54%, està en situació administrativa irregular i en procés de tràmit per regularitzar-la; un 9,62% està en situació administrativa irregular i sense possibilitats de regularitzar-la actualment, i un 3,85% té permís de residència. D'un 19,23% es desconeix la seva situació administrativa.

Durant el 2018, 3 dones han aconseguit alguna inserció en el mercat laboral formal, xifra que representa un 5,77% de les participants.

Per tal de facilitar la participació de les dones que tenen infants al seu càrrec a Barcelona, en totes les formacions que es realitzen s'ofereix servei de ludoteca a totes les participants perquè puguin conciliar la seva vida personal i la formativa.

El projecte “També hi són” de l'Associació Estel Tàpia vol promoure el desenvolupament integral i l'autonomia de les dones que han exercit el treball sexual o que l'exerceixen en l'actualitat i volen deixar aquesta ocupació. Durant el 2018 s'ha atès 11 dones transgènere que exerceixen o han exercit al voltant del Camp Nou, i que han començat un procés de formació i inserció laboral a Estel Tàpia.

Es fan sortides quinzenals a la zona del districte de les Corts on s'ofereixen serveis sexuals a la via pública per trobar-se amb les treballadores sexuals de la zona i oferir-los la participació en el projecte, així com establir relacions d'acompanyament. En cas que les dones mostrin interès a participar en el projecte, inicien un itinerari formatiu a l'Associació Estel Tàpia amb l'objectiu de poder-se inserir al mercat laboral formal.

En concret, durant el 2018 s'han dut a terme les activitats següents:

- **Trobades setmanals:** Des de l'inici del projecte es realitzen trobades setmanals en grup per compartir el dia a dia i acollir d'altres dones que es troben en situacions similars per tal d'informar dones transsexuals que ofereixen serveis sexuals a la via pública del districte de les Corts del projecte.
- **Entrevistes d'acollida:** es fan entrevistes per conèixer els desitjos i interessos de les dones per poder personalitzar els seus itineraris d'inserció.
- **Mentoria:** durant tot el procés s'ofereix mentoria a les dones participants en el projecte per part d'una dona que també exercia el treball sexual i està en el procés d'inserció en el mercat laboral formal.
- **Accions formatives a Estel Tàpia:** S'ha realitzat un mòdul d'ordre i neteja dissenyat per treballar en l'àmbit de la neteja, un mòdul d'entorn i missatgeria per saber com desplaçar-se per la ciutat i capacitar per treballar en l'àmbit de la missatgeria i el repartiment, un mòdul d'artteràpia i pensament crític.

Durant el 2018 es van atendre 11 dones transgènere, 9 de les quals continuen en la fase prèvia de coneixement del projecte i 2 han iniciat el procés formatiu a Estel Tàpia. Pel que fa al perfil de les dones ateses, un 72,73% eren d'origen colombià i un 27,27%, espanyoles; un 81,82% tenien entre 30 i 39 anys i un 18,18% entre 40 i 49 anys; un 54,55% de dones tenien la situació administrativa regular (3 espanyoles i 3 dones d'origen colombià); i, quant al nivell de formació, un 9,09% té estudis superiors, 27,27% secundaris i 63,64% bàsics.

La fase d'acompanyament per la inserció laboral està previst començar a executar-la el 2019, i, per tant, encara cap dona ha aconseguit cap inserció laboral al mercat formal o informal.

Del desenvolupament del projecte “També hi són” es detecta que hi ha una voluntat molt estesa entre les dones transsexuals que es dediquen a la prostitució de fer un canvi de vida i tenir una feina

al mercat laboral normalitzat. Tot i això, es detecten algunes dificultats com poden ser la por al canvi, els salaris baixos als quals poden accedir i l'entorn.

4. Altres projectes en marxa

4.1. Atenció social a dones en situacions d'urgències intermèdies i inclusió social

Definició del projecte

Té per objectiu donar respostes a les situacions d'exclusió que presenten les dones cis i trans que exerceixen prostitució voluntària o forçada, fent especial atenció a aquelles que es troben en situació de més vulneració de drets, patiment de violències, discriminació per motiu d'origen i amb fills i filles al seu càrrec. Les activitats que es duen a terme abasten l'atenció social en situació d'urgències (gestió d'ajudes econòmiques per a la cobertura de necessitats bàsiques i derivació, acompanyament, coordinació i seguiment amb recursos externs especialitzats), la mediació intercultural, així com la integració sociocultural. L'entitat Àmbit Prevenció porta a terme aquest projecte i l'Ajuntament hi dona suport des del 2006.

En total, el 2018 es van beneficiar del programa **149 dones (16 d'elles trans)**, ja sigui a través de l'atenció social, concessió d'ajuts econòmics o de participar als tallers.

Cal destacar que un 46% de les dones ateses són originàries de l'Àfrica subsahariana (gairebé la totalitat de Nigèria); un 33% tenen la situació administrativa irregular (6 dones no tenen cap tipus de documentació), un 32% són famílies monoparentals femenines, moltes tenen fills/filles al seu càrrec al país d'origen, i pel que fa a l'accés a l'habitatge, un 42% viuen en una habitació llogada on poden arribar a allotjar-se famílies de 4 membres, un 28% en un habitatge llogat, un 8,7% en habitatge "ocupat" perquè no tenen una altra alternativa d'habitatge, un 3% no tenen llar i un 13% tenen altres situacions (no tenen un lloc fix ni propi sinó que estan a casa de familiars, amistats i coneguts, movent-se d'un lloc a una altra amb freqüència).

Accions desenvolupades

Atenció social i cobertura de necessitats bàsiques: ajuts econòmics

Durant el 2018 es van atendre **281 demandes**: 77 de suport social, 47 d'ajudes econòmiques, 33 de formació i inserció laboral, 31 d'assessorament legal, 24 d'atenció a situacions de violència, 17 de tramitació d'empadronament, 17 de sol·licitud d'allotjament temporal i 7 d'atenció a possible víctima de tràfic d'éssers humans. Cal destacar que quasi un 22% de les 350 entrevistes han estat centrades en les situacions de violència.

Respecte als ajuts econòmics, s'han donat 117 xecs de supermercat per a la compra d'alimentació, 71 xecs d'higiene de supermercat per a la compra d'higiene per a la llar i les criatures (bolquers, productes d'higiene per a bebès...), 84 ajudes en títols de transport per a desplaçaments i 6 ajudes econòmiques directes per a la compra de roba i calçat per a les criatures.

Accés a la formació i informació: Tallers d'empoderament, drets i violències per a dones migrades

S'han fet 4 tallers, destinats a 20 dones migrades majoritàriament amb fills/filles al seu càrrec amb la finalitat de donar eines per a l'empoderament personal i crear un espai per compartir l'impacte

emocional de les discriminacions i situacions de violència viscudes, així com de les estratègies per fer-hi front. S'han treballat aquelles temàtiques que més les preocupen: Les violències institucionals, drets i deures de la legislació de protecció de menors i el coneixement dels drets i la no discriminació com a famílies migrades. S'han fet visites a recursos especialitzats (SOS Racisme i PIAD) on es treballa per la defensa dels drets/prevenició de les violències.

4.2. Atenció a la salut sexual i suport en les violències a dones que exerceixen el treball sexual

Definició del projecte

Té per objectiu disminuir les violències, millorar la salut i la qualitat de vida, i promoure l'empoderament de les dones que exerceixen el treball sexual. El projecte vol donar respostes que millorin la salut sexual i reproductiva de les dones, incrementant-ne la cura personal i empoderament en les relacions sexuals i, per tant, disminuint el risc d'infeccions de transmissió sexual (VIH/sida, hepatitis i altres) i violències sexuals i altres que presenten les dones que exerceixen prostitució voluntària o forçada, posant especial èmfasi a aquelles que es troben en situació de més vulneració de drets, com són les dones migrades, i que pateixen sovint altres situacions de discriminació o vulneracions de drets de ciutadania, per raons d'origen o gènere, entre d'altres. Les activitats que es duen a terme abasten l'atenció integral de la salut sexual (inclosa la promoció de l'empoderament perquè pugin prendre decisions lliurement), la detecció de violències (psicològiques, físiques, sexuals i ambientals), l'atenció psicosocial i l'habitatge digne. L'entitat Àmbit Prevenció porta a terme aquest projecte i l'Ajuntament hi dona suport des del 2006.

Accions desenvolupades

Dret a la salut:

De manera transversal, s'ha promogut l'empoderament en salut a través de l'atenció individual i grupal, perquè les dones puguin tenir més control sobre les decisions i les accions que els afecten la salut, tant personalment com en el seu entorn proper. L'empoderament és també una eina per disminuir les desigualtats en l'accés a la informació, a serveis de salut sexual i atenció a les violències, tenint en compte que les dones que s'atenen en aquest projecte tenen una situació especialment vulnerable ja que viuen un fort estigma social per exercir el treball sexual, la majoria són dones migrades, algunes d'elles són dones trans*, etc.

L'atenció a la salut sexual s'ha concebut com una atenció integral a la salut, atenent els aspectes psicològics i emocionals, així com les circumstàncies vitals de les dones. Aquesta atenció s'ha concretat a través de l'oferiment de proves de detecció de malalties de transmissió sexual, proves d'embaràs i derivacions a serveis especialitzats en salut sexual i reproductiva. L'assessorament "pre" i "post" a la realització de les proves és una etapa fonamental per accedir a les representacions, les emocions i les situacions vitals de les dones, que tenen un impacte directe en la presa de decisions relacionades amb la salut sexual. Així mateix, permet no només informar i educar en salut, sinó també fer de la cura un estil de vida. Dins de l'atenció a la salut sexual, també destaquem la detecció i l'atenció de les violències masclistes, així com la derivació a serveis especialitzats del territori.

També s'ofereix acompanyament i seguiment en moments de complexitat (embarassos no desitjats, infeccions per VIH, altres malalties...) a recursos externs especialitzats en salut sexual i violències,

especialment en el cas de dones d'origen nigerià (per qüestions idiomàtiques, culturals, o bé perquè viuen l'estigma i la discriminació encara existent en alguns serveis sanitaris en major grau).

En total, el 2018 s'ha proporcionat atenció especialitzada en salut sexual a un total de 302 dones i trans, s'han realitzat 439 proves diagnòstiques d'ITS (VIH, sífilis i hepatitis C), s'han realitzat 84 proves d'embaràs, s'han tramitat 36 targetes sanitàries i s'han dut a terme 42 acompanyaments a diferents recursos de salut (atenció ginecològica, hospital, clínica per a IVE...); també s'han realitzat assessoraments individuals i seguiment en educació sanitària, atenció psicològica i salut.

Dret a una vida lliure de violències masclistes:

El dret a una vida lliure de violències masclistes es treballa de manera transversal, mitjançant la promoció de l'empoderament, l'atenció psicològica i la dimensió informativa en drets, recursos i possibilitats de denúncia, en cas que la dona ho consideri oportú.

A més, s'ofereix atenció especialitzada a dones d'origen nigerià per a la prevenció i la detecció de les violències (sexuals, socials o de tràfic de persones, principalment), des de l'atenció i el seguiment psicològic. Mitjançant aquest espai relacional i terapèutic, es valora el risc i les conseqüents derivacions als serveis especialitzats del territori; durant el 2018 s'han realitzat acompanyaments a 4 dones a SICAR, SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida) i Espai Ariadna.

Accés a un habitatge digne:

Es tracta d'un habitatge compartit d'estada mitjana (12 mesos) per a dones amb criatures i dones trans. La possibilitat de l'habitatge compartit s'insereix en un treball d'acompanyament cap a l'autonomia, en coordinació amb altres entitats, amb les quals les usuàries ja tenen un pla de treball previ. Tot i així, dins de les tasques d'acompanyament es fa un seguiment socioeducatiu i de salut que ofereix suport psicosocial, atenció i seguiment social, acompanyaments, gestions burocràtiques, informació i orientació, atenció i seguiment psicològic, derivació a tallers formatius, etcètera.

Durant el 2018, 5 persones (4 dones i 1 trans) han ocupat l'habitatge compartit, cap d'elles amb fills/filles a càrrec. Una d'elles ha estat al pis 12 mesos, i la resta, una mitjana de 4-6 mesos. Totes elles eren dones migrades menys una que era nacional amb edats compreses entre els 23 i els 62 anys.

4.3. Projecte d'accions adreçades al col·lectiu de dones trans* treballadores sexuals (DTTS)

A partir del diagnòstic de necessitats on es recullen les demandes de les dones trans* *que exerceixen treball sexual a la ciutat de Barcelona*, durant el 2018 s'ha donat continuïtat a les actuacions executades el 2017 prioritzant-ne les següents:

- **Millora de l'ocupabilitat:** S'ha acabat de perfilar el Pla laboral ABITS, en coordinació amb Barcelona Activa i les entitats que tenien convenis amb l'Agència ABITS durant el 2018, l'estratègia que cal seguir per tal que les treballadores sexuals trans* que vulguin millorar la seva ocupabilitat tinguin la possibilitat de fer-ho a través dels diferents projectes i programes que ofereixen les entitats i accedint a l'oferta de Barcelona Activa.
- **Promoció i garantia del dret d'accés a la justícia:** Des del SAS es continua treballant perquè les dones trans* que exerceixen a la via pública puguin identificar possibles vulneracions de drets i violències que pateixen i coneguin els mecanismes de denúncia, els serveis que els

poden donar suport, i la possibilitat de poder rebre assessorament jurídic al SAS si ho consideren pertinent. S'ofereix un servei d'acompanyament jurídic que garanteixi l'accés a la justícia de les DTTS i el seu empoderament com a subjectes de drets.

- **Prevenició i lluita contra les violències de gènere que pateixen les dones treballadores sexuals trans:** Des del SAS s'ha seguit treballant perquè les dones treballadores sexuals trans* adquireixin eines per identificar les violències que pateixen, posant especial èmfasi a la importància de les violències quotidianes i a la importància de no normalitzar-les. A més, durant el 2018 s'ha seguit enfortint el treball de coordinació amb els cossos policials, s'han celebrat 3 reunions de la taula de violències al Districte de les Corts (districte on exerceixen la majoria de dones transsexuals que ho fan a la via pública), i s'ha informat les dones del dret a interposar denúncia.
- **Atenció psicològica:** Tal com ja s'ha esmentat, des de l'equip d'atenció psicològica del SAS durant aquest 2018 s'ha atès quasi un 21% de dones trans*, xifra que representa un lleuger augment respecte a l'any anterior.
- **Atenció social:** Des del SAS s'han tramitat targetes de salut i s'han fet acompanyaments mèdics, a Trànsit i d'altres dispositius. També s'han fet derivacions a CSS quan ha estat necessari. S'han iniciat grups on s'inclouen sessions amb petites càpsules amb temàtiques d'aspectes trans*.
- **Coordinació amb el Pla municipal per la diversitat sexual i de gènere:** Des de l'Agència ABITS i des del SAS s'ha treballat coordinadament amb el Pla municipal per la diversitat sexual i de gènere a fi que les accions planificades puguin tenir més impacte dins d'una estratègia integral.
- **Primers contactes amb el futur Centre LGTBI,** per aportar informació, necessitats i possibles aspectes que puguin canalitzar-se mitjançant el Centre.

5. TREBALL EN XARXA I COL-LABORACIÓ D'ABITS

En aquest apartat es descriu la participació i la coordinació de l'Agència ABITS en diversos espais de treball, tant amb entitats socials com amb altres actors institucionals.

5.1. Taula d'urgència de violència masclista a treballadores sexuals

Es dona continuïtat a les taules d'urgència de violència masclista a treballadores sexuals que es van implementar el 2006. Són accions de coordinació entre Districte, cossos policials, entitats i associacions de treballadores sexuals per coordinar des del primer moment totes les actuacions socials i policials i oferir a les dones les màximes garanties de seguretat, prevenició i assistència. Aquestes taules tenen lloc als dos districtes on hi ha més concentració de dones cis i trans treballadores sexuals a l'espai públic: al districte de Ciutat Vella i al districte de les Corts.

A banda d'oferir el catàleg de recursos i el Circuit de Violència Masclista del qual disposa la ciutat de Barcelona, posa l'enfocament en el risc de violències masclistes comunitàries en exercir a la via pública i les actuacions específiques que es requereixen atenent el context i el territori.

S'han fet 3 convocatòries de la Taula al Districte de Ciutat Vella i 3 a la Taula del Districte de les Corts.

Composició de la taula d'urgència de violència masclista a treballadores sexuals

- Consellera del Districte
- Direcció d'Atenció a les Persones del Districte
- Tècnic o tècnica del Districte
- Direcció de Feminismes i LGTBI
- Coordinació i responsable de l'Agència ABITS
- Directora del SAS
- Dues persones representats d'entitats del tercer sector
- Representant de Putes Indignades
- Persona trans coneixedora del territori i assessora (en el cas de les Corts).

L'objectiu és que es pugui desplegar en la resta de districtes que ho requereixin pel volum de dones que exerceixen el treball sexual i així garantir el seu accés a drets.

5.2. Estudis, protocols i informes

Estudis:

- Col·laboració en l'elaboració d'indicadors de TEH-FES que lidera la Unitat contra el Tràfic d'Essers Humans amb Finalitat d'Explotació Sexual. S'ha assistit a 2 sessions.
- Participació com a servei entrevistat en l'estudi sobre violències sexuals portat a terme per la Fundació Salut i Comunitat.

Prospeccions de l'equip SAS:

Les prospeccions a l'espai públic les realitza l'equip SAS a demanda dels districtes o serveis que detecten una zona o carrer amb un augment de dones o nous punts de confluència de dones que exerceixen el treball sexual. L'equip SAS fa diagnòstic del territori i de les necessitats i les demandes, per garantir l'accés a drets de les dones.

- Districte de Sants-Montjuïc, a Zona Franca.
- Districte de Ciutat Vella.
- Districte de Sant Martí, zona de la Meridiana - el Clot.
- Districte de l'Eixample, zona de l'Esquerra de l'Eixample.

Protocols:

- Inici d'actualització del protocol de l'Espai Ariadna-SAS-SARA-CAS. L'Espai Ariadna és un servei que ofereix atenció integral a les dones soles o amb els seus fills i filles que requereixen un espai d'intervenció integral on s'abordi la situació de violència masclista i de drogodependència en un entorn segur.

Informes:

- Informes interns trimestrals de diagnòstic de violències masclistes comunitàries i vulneracions de drets a dones treballadores sexuals a l'espai públic, per tal d'aplicar millores en l'atenció i garantir l'accés a drets de les dones.

Subvencions:

- Enguany s'obre una convocatòria nova per dur a terme projectes específics a fi de millorar l'accés als drets socials i laborals de les treballadores sexuals a la ciutat de Barcelona. Projectes d'una durada pluriennal, emprant una perspectiva de continuïtat per reforçar les propostes de les entitats i fer incidència en els drets de la treballadora sexual.

5.3. Coordinació territorial

L'Agència ABITS manté la seva presència als districtes mitjançant coordinacions i la participació en espais de treball i taules.

Al Districte de Sants-Montjuïc es realitzen coordinacions amb el Districte, GUB i ASPB per abordar temàtiques específiques relacionades amb el treball sexual i fer prospeccions al territori. Així mateix, es coordina amb l'ASPB en relació amb el programa de reducció de danys de la sala Baluard de la Zona Franca.

Es realitza un treball conjunt amb l'associació Irídia incidint en el litigi estratègic com a precedent jurídic per tal de defensar els drets de les treballadores sexuals.

També participem a la taula d'estiu de Ciutat Vella sobre espai públic, de juny a octubre. En l'àmbit jurídic, es col·labora amb el mateix Districte i les entitats en defensa dels drets de les treballadores sexuals davant d'expedients per sanció d'activitat de *meublés* a usuàries de l'Agència ABITS.

5.4. Col·laboració amb els serveis d'atenció a la salut sexual i reproductiva

Es va mantenir la feina de coordinació amb l'Agència de Salut Pública, el Consorci Sanitari de Barcelona i la Direcció del Programa de Salut pel que fa als programes Apropa't i Trànsit que atenen les dones cis i trans que exerceixen el treball sexual a la ciutat.

Es dona continuïtat a un grup de treball de salut sexual i reproductiva iniciat el 2017. Aquest grup de treball està format per entitats i per l'equip municipal (SAS), que assessoren i atenen les demandes de les dones treballadores sexuals que exerceixen tant a l'espai públic com en espais tancats. També hi participa el Departament de Salut de l'Ajuntament de Barcelona i els PASSIR on més deriven les entitats. L'objectiu és compartir estratègies per promoure l'atenció integral de la salut sexual i reproductiva des d'una mirada intercultural i interseccional.

5.5. Coordinació amb altres institucions, cossos policials, serveis municipals i entitats

L'Agència ABITS va mantenir a escala tècnica coordinacions amb el CUESB, Espai Ariadna, PIAD, SARA, IMSS, OND, Departament de Salut, Barcelona Activa, Làbora, 112, entre d'altres. També ho va fer amb les entitats del tercer sector que col·laboren amb l'Ajuntament de Barcelona en aspectes relacionats amb demandes i millora de circuits per garantir els drets de les dones.

Com en anys anteriors, es manté la participació de l'Agència ABITS en la sessió plenària del Circuit de Violència Masclista de la ciutat de Barcelona, que col·lideren la Direcció de Feminismes i LGTBI amb el Consorci Sanitari de la ciutat. Pel que fa al circuit als districtes, s'assisteix a les Corts, a Ciutat Vella, a Sant Martí i a l'Eixample.

S'ha dut a terme coordinació amb els serveis territorials de serveis socials de l'Hospitalet de Llobregat per treballar canals de comunicació i derivació, atès que un nombre important de dones hi viuen.

Es col·labora amb la Universitat Pere Tarrés i la Universitat de Barcelona per fer pràctiques en educació social i psicologia, respectivament, al SAS.

ABITS i SAS celebren reunions de coordinació periòdiques amb la UTEH per a assessorament, atenció, seguiment de casos i per elaborar circuits de coordinació i compartir estratègies d'intervenció en la detecció de dones amb possibles indicadors de TEH-FES.

També es realitzen reunions amb Mossos d'Esquadra i Guàrdia Urbana per establir circuits de comunicació, d'atenció a les dones i d'altres aspectes per garantir l'accés als drets de les dones.

5.6. Sensibilització i difusió

En relació amb els mitjans de comunicació:

- S'han atès demandes de periodistes de diversos mitjans de comunicació.
- Difusió de l'informe ABITS 2017.

En relació amb estudiants:

S'han atès estudiants provinents d'arreu de Catalunya que van demanar informació sobre el treball de l'Agència i la situació de les treballadores sexuals a Barcelona.

S'han realitzat al llarg de l'any 3 sessions de presentació grupal i es van atendre estudiants en reunions individuals per demandes d'informació més específica. Els i les estudiants eren de grau d'integració social, d'educació social, de psicologia, de periodisme i també estudiants de màster i de tesi. S'han atès les demandes d'aproximadament 45 persones.

Formació

A les tècniques dels PIAD de tots els districtes de la ciutat de Barcelona.

Jornades:

Presentació del Programa Carolines en el marc de la trobada de ciutats "La interseccionalitat en les polítiques LGTBI Metropolitanes", projecte promogut per Metropolis, asociación mundial de las grandes metrópolis.

6. PRESSUPOST 2018

El pressupost executat l'any 2018 ha estat d'1.019.415,20 euros, xifra que suposa una disminució de l'import del 3,91% respecte al del 2017.

A la taula següent es detallen els diferents conceptes de despesa. A l'hora d'interpretar les dades, cal tenir en compte que fins l'any 2016 el pressupost de l'Agència ABITS va recollir tant les despeses de les actuacions destinades a atendre les necessitats de caire educatiu, social, jurídic i psicològic de les treballadores sexuals com les destinades específicament a abordar la lluita contra el TEH amb finalitat d'explotació sexual. A partir del 2017, els pressupostos es diferencien i es computen a cadascun dels serveis per separat. A la taula següent, a l'últim apartat queden recollides les despeses executades per la Unitat contra el Tràfic d'Éssers Humans (UTEH) amb finalitat d'explotació sexual durant els darrers anys.

PRESSUPOST Agència ABITS	2011	2012	2013	2014	2015 executat	2016 executat	2017 executat	2018 executat	Variació 17- 18 executat (€/%)
Servei d'Atenció Socioeducativa (SAS)	241.986,71	287.942,50	317.867,27	317.867,27	347.293,49	360.093,83	495.787,98	495.787,98	
	241.986,71	287.942,50	317.867,27	317.867,27	347.293,49	360.093,83	495.787,98	495.787,98	
Ajudes econòmiques a dones	16.000,00	18.000,00	18.000,00	20.000,00	24.723,54	32.615,99	20.918,66	20.762,40	
	16.000,00	18.000,00	18.000,00	20.000,00	24.723,54	32.615,99	20.918,66	20.762,40	
Formació i inserció laboral	356.369,75	710.762,47	819.081,14	686.008,03	845.420,63	586.625	318.175	320.001,61	
Dispositiu integral de millora (DIMO)						230.175	230.175	185.351,25	
Intervenció integral amb persones transsexuals (ACCIÓ)	...	128.727,22	128.727,22	64.000,00	64.000	--	--		
Itineraris laborals i formatius	40.592,00	48.590,00	48.590,00	40.592,00	40.590	44.555,73	48.000	53.000	
Dispositiu d'acompanyament	...	40.000,00	40.000,00	40.000,00	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
"Dona! Una oportunitat per teixir futurs"								33.550,36	37.997,68
"També hi són"								8.100	
Projecte de costura	...	...	...	18.000,00	35.000	35.000	--		
Emprenedoria en costura	...	...	...	...	25.588,31	--	--		
Dona Impuls (Barcelona Activa)	...	61.347,00	50.700,00	...	52.000	--	--		
Disseny del projecte laboral de persones transsexuals						20.000	--		

PRESSUPOST Agència ABITS	2011	2012	2013	2014	2015 executat	2016 executat	2017 executat	2018 executat	Variació 17- 18 executat (€/%)
<i>Atenció social a dones</i>	24.838,50	24.838,50	24.838,50	27.447,30	34.964,10	51.102,54	61.776,37	35.000	
Urgències intermèdies	24.838,50	24.838,50	24.838,50	27.447,30	27.447,30	40.216,14	40.000	35.000	
Formació en hàbits saludables					7.516,80	10.886,40			
Mediació a Robadors							21.776,37		
<i>Atenció jurídica a dones</i>				26.031,43	75.649,82	68.132,65	--		
				26.031,43	75.649,82	68.132,65	--		
<i>Atenció a dones que exerceixen en espais tancats</i>	10.000,00	20.000,00	38.648,14	75.232,54	103.464,37	137.907,50	122.500	121109,14	
L'Eixample			7.808,14	31.232,54	52.464,37	52.464,37	35.100	40.640,38	
Les Corts			10.840,00	24.000,00	31.000	30.240,13	32.200	25.000	
Resta de la ciutat	10.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000	55.203	55.200	55.468,76	
<i>Estudis i avaluacions de projectes</i>	21.073,84	52.717,69	40.384,50	61.914,26	33.311,23	43.939,05	41.748,23	3.000	
Avaluació de l'impacte d'ACCIÓ					13.945,25	--			
Avaluació del projecte DIMO	...	...	...	...	...	...	21.339,56		
Estudi de la situació de la prostitució a la ciutat de Barcelona			30.000,00	61.914,26		12.944,58			
Impacte Surt - DIR/TS	21.073,84								
Les Corts									

PRESSUPOST Agència ABITS	2011	2012	2013	2014	2015 executat	2016 executat	2017 executat	2018 executat	Variació 17- 18 executat (€/%)
Estudi comparatiu de lleis		4.356,00						3.000	
Recomanacions a mitjans de comunicació			10.384,50						
Estudi legislatiu i social	...	25.000,00	...	...					
Projecte TrAns							20.408,67		
Base de dades del SAS	3.917,60	10.000,00	20.000,00	10.000,00		--	--		
Creació i millora. Manteniment	3.917,60	10.000,00	20.000,00	10.000,00		--			
Altres	4.381,87	22.673,83	2.700,00	6.700,00	11.188,01	12.800	----	23.754,07	
Comunicació, treball en xarxa i altres	4.381,87	2.673,83	2.700,00	6.700,00	7.132	6.621,12	--	5.604,07	
Cooperació internacional		20.000,00			...	--	--		
Material profilàctic					4.056,01	6.179,41	--		
Lloguer d'espais								18.150	
Despeses TEH (fins al 2016)									
Dispositiu integral per a la recol·locació laboral (DIR)	232.487,75	260.799,35	368.027,93	318.791,78	394.837,15	90.618			
Recuperació, empoderament i inserció laboral (RAI) de dones víctimes d'exploració sexual	...	88.008,90	99.745,99	110.000,00	111.448,11	126.276,53			
Itinerari personal d'assessorament a la	83.290,00	83.290,00	83.290,00	94.624,25	81.957,06	--			

PRESSUPOST Agència ABITS	2011	2012	2013	2014	2015 executat	2016 executat	2017 executat	2018 executat	Variació 17- 18 executat (€/%)
professionalització (ITI)									
Acolliment i protecció	99.564,12	99.564,12	99.564,12	99.564,12	113.822,33	113.822,33			
Pisos pont i pis d'autonomia	26.368,91	26.368,91	40.939,17	40.939,17	41.132,00	41.132			
Representació jurídica	14.160,00	12.425,00	12.000,00	18.150,00	17.992,70	18.150			
Altres projectes de tràfic					32.458,79	21778,79			
Avaluació de l'impacte d'RAI	...	...	...	...	19.365,98	9.235,47			
Indicadors de tràfic		12.624,79				21.659 (TEH)			
Impacte del programa de recuperació de l'explotació sexual (SICAR)		10.736,90							
TOTAL	818.661,30	1.279.654,01	1.383.647,70	1.389.854,12	1.681.421,01	1.488.000,40	1.060.906,24	1.019.415,20	-41.491,04/ -3,91%